

Eğitim

Eşit Fırsat, Yaşam Boyu Öğrenme

Herkes için

CHP

CHP.org.tr

CHP Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu

Türkiye
rahat bir
nefes
alacak.

I. Eğitim: Özgür İnsan, Sosyal Adalet Ve Bilgi Toplumu

Eğitim, beslenme kadar vazgeçilmez bir ihtiyaç ve temel bir insan hakkıdır. Çağımızda sosyal açıdan adil, ve ekonomik açıdan başarılı bir toplum yaratmanın başlıca yolu eğitimin en üst düzeye taşınmasıdır. İnsan odaklı politikayı düşünce ve faaliyetlerinin merkezine koyan CHP için eğitim, sağlayacağı ekonomik, kültürel ve siyasi yararların ötesinde, kendi başına bir amaçtır. Eğitim hakkının evrensel olarak ülkemizin her yurttaşı için karşılanması CHP'nin öncelikli siyasi hedefidir.

Eğitim ve Özgür İnsan

Eğitim, insanın geleceğini belirleyen en önemli güçtür. Eğitim, insanın kendi yaşamını kendisinin belirlemesi için kişisel olanak yaratır. Eğitim, insanlara bilinçli ve bağımsız bir yaşam sağlar. Eğitim, insanlara karar verme özgürlüğü sağlar. Eğitim, bireysel özgürlüğü artırır, toplumsal refahı yükseltir. Eğitime yatırım, bireysel özgürlüğe ve toplumsal gelişmeye yatırımdır.

Eğitim zayıf konumda olanları güçlendirir. Eğitimli bireyin daha iyi iletişim kurabildiğini ve dolayısıyla da daha iyi tartışabildiğini söylemek yanlış olmaz. Ayrıca, eğitimden yeteri kadar faydalanamamış bireyden daha bilgili olduğu için, farklı seçenekler arasında daha doğru tercihler yapabilecektir. Bu da başkaları tarafından daha fazla ciddiye alınmasını beraberinde getirmektedir.

Bireyin eş-dost çevresine, siyasi etkinliklere ve kültürel yaşama katılımı ile kamu hizmetlerinden daha fazla yararlanabilmesi, diğer bir deyişle, toplumdan dışlanan bir kimse durumuna düşmemesi onun eğitim durumu ile yakından ilgilidir. Eğitimli birey yaşamını kendi koşullarına göre daha verimli bir biçimde planlayabilmektedir. Ayrıca, baskıcı cemaat ilişkilerinden kurtulabilmesi, yıpratıcı çalışma koşulları dışına çıkabilmesi, sağlık hizmetlerinden etkin bir biçimde yararlanabilmesi, yasal haklarını savunabilmesi, kamusal ve siyasi tartışmalara etkin biçimde katılabilmesi, siyasi karar alma mekanizmaları içinde yer alması da temel eğitim yeterliliklerine sahip olup olmadığı ile yakından ilgilidir. Kısacası eğitim, yalnızca ekonomik yaşam standardını yükseltmekle kalmayıp, bir bütün olarak bireyin yaşam kalitesini artırmakta ve demokrasi için gerekli olan sosyal, ekonomik ve kültürel altyapının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Siyasi hedefinin merkezine özgür insanı yerleştiren CHP için eğitim, özgür insan ülküsünün gerçekleştirilmesini sağlayacak en önemli kaynaktır.

Eğitim ve Sosyal Adalet

Sosyal demokrasinin temel hedefi, kendilerini sürekli olarak geliştiren özgür insanların oluşturduğu eşitlikçi bir toplum düzeni yaratmaktır. Bu bir sosyal devlet ilkesidir. Yoksul bireylerin toplumun sunduğu olanaklardan hak ettikleri payı almalarını sağlayacak en önemli araç eğitimidir. Eğitimi bireyler, temel ihtiyaçlarının karşılanmasında daha başarılı olmaktadır. Eğitim, örneğin kadınların refah ve sağlık konusundaki davranışlarını derinden etkilemekte, annelerin ve babaların çocuklarını daha sağlıklı ve daha eğitimi kimseler olarak yetiştirmeleri bakımından çok olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Eğitimsizlik ise, bireyin içinde yaşadığı topluma katılabilmesinin önündeki en önemli engellerden biridir.

Bireylere temel beceriler sağlayan yüksek nitelikli eğitim, insani ve sosyal gelişmenin de ana unsurudur. Eğitim düzeyinin düşük olması, yoksulluğın en önemli nedenlerindedir. Bir toplumun eğitim düzeyi ne kadar yükselirse, o toplumda yoksul sayısı o ölçüde gerilemektedir. Türkiye’de okuryazar olmayanların arasında yarıya ulaşan yoksulluk oranı, yüksek okul mezunları arasında neredeyse kaybolmaktadır. Eğitim, bireylere daha yüksek gelir ve ücret getiren bilgi ve beceriler kazandırmaktadır. Yoksullukla mücadelede eğitim, dışlanan grupların istihdamını ve sosyal bütünleşmesini sağlayan başlıca araçlardan biridir. Eğitimin en önemli işlevi, toplumsal eşitlik, sosyal uyum ve aktif yurttaşlığın geliştirilmesidir.

Görece yüksek düzeylerdeki bebek, çocuk ve yetişkin ölüm oranları, yüksek doğurganlık, ortalama eğitim düzeyinin düşüklüğu ve yaygın okumaz yazmazlık gibi göstergeler, Türkiye’nin bireysel yeterliliklerin geliştirilmesi bakımından oldukça zayıf bir konumda bulunduğunu ortaya koymaktadır. En genel biçimde ifade edilecek olursa, Türkiye’de insani gelişme ekonomik gelişmenin gerisinde kalmıştır. İşte bu nedenle CHP tüm bireylere temel eğitim sağlayacak ve nüfusun eğitim seviyesini yükseltecek yeni bir eğitim seferberliğini öngörmektedir.

Eğitim ve Ekonomi

Eğitim, yurttaşları bilgi toplumunun gerektirdiği beceri ve yeteneklerle donatmaktadır. Böylelikle, sürdürülebilir ve katılımcı bir büyümenin sağlanmasında en önemli rolü oynamaktadır. Ayrıca, günümüzde giderek önem kazanan bilgi toplumunun gelişimi için de temel bir unsurdur. Bilgi ekonomisinin itici gücü, nitelikli eğitimle edinilen bilgidir. Bilgi ekonomisi yüksek vasıflı bir işgücüne ve bunun temelini oluşturan yüksek eğitime gerek duymaktadır. Günümüzde, bilgi ve bilginin yol açtığı yenileşme, ülke ekonomilerinin rekabet üstünlüğu sağlamasında başlıca etken durumuna gelmiştir. Bilgi ekonomisinde işgücünün sürekli yeni beceriler kazanarak daha nitelikli hale gelmesi gerekmektedir.

Hızla değişen bir dünyada yaşam boyu öğrenme, eğitim felsefesinin temelini oluşturmaktadır. Yaşam boyu öğrenme, tüm yurttaşların gerekli yaşam becerilerine sahip olmasını ve eğitim potansiyellerini gerçekleştirmek için gerekli önemlerin alınmasını öngörür. Yaşam boyu öğrenme ilkesi, yeni işler için yeni becerilerin geliştirilmesini ve genel beceri düzeylerinin yükseltilmesini amaçlar. Ayrıca, yeterli beceriye sahip olamayan ve ekonomik ve sosyal dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya olan kesimlerin eğitimine öncelik verilmesini gerektirir. Yaşam boyu öğrenme istihdam, ekonomik başarı ve yurttaşların toplumsal yaşama tam katılımının sağlanması için büyük öneme sahiptir.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye ekonomisinin uluslar arası rekabet gücünün artırılması, ülke ekonomisinde verimliliğin ve büyüme hızının yükseltilmesi, yeni istihdam alanları yaratılması, yoksullukla mücadelenin sona erdirilmesi, toplumsal eşitsizliklerin azaltılması ve insani gelişmede ilerleme sağlanması için kamu harcamalarında önceliğin eğitime verilmesi konusunda kesin olarak kararlıdır.

CHP ve Eğitim

Cumhuriyet'in başlangıç yıllarında, Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları yeni Türk devletinin varlığını ve bağımsızlığını kalıcı kılmak için çağdaşlaşma atılımlarına başlamışlardır. Bunlardan bazıları, ulusal egemenliğe dayanan Anayasa'nın kabulü (1924), Türk Medeni Kanunu (17 Şubat 1926) ve Latin harflerinden oluşan yeni Türk alfabesinin kabulüdür (1 Kasım 1928). Cumhuriyet'in ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin kurucusu ve ilk Genel Başkanı Mustafa Kemal Atatürk döneminde, toplumsal yaşam, hukuk ve eğitim alanında yapılan reformlarla çağdaş, laik ve demokratik bir toplum oluşturma hedeflenmiştir. Modern bir toplumun oluşmasını hedefleyen bu reformların odak noktasında her zaman eğitim ve öğretmenler yer almıştır. Bu reformlar arasında, yeni bir eğitim sisteminin kurulması, okuma-yazma kampanyaları, 1933 üniversite reformu, köy enstitülerinin kurulması ve eğitimin köy toplumuna yaygınlaştırılması vurgulanabilir. CHP, çağdaş bir toplumun oluşumunda eğitimin rolünü bugüne kadar tarihsel bir misyon olarak görmüştür. CHP demokratik, laik, insan haklarına ve özgürlüklere saygılı bir sosyal hukuk devletinin oluşumunda eğitime öncelik vermeyi büyük bir kararlılıkla sürdürecektir.

Yaklaşık on yıldır ülkeyi yönetmekte olan AKP, kendi içindeki değişikliklere bakarak, eğitimde bir iyileşme gözlendiğini savunmaktadır. Oysa günümüzde eğitimde başarı göstergeleri, artık bir ülkenin kendi içinde nereden nereye geldiğine bakarak değil, uluslararası karşılaştırmalardaki performansına göre değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle, geçen on yılda ülke içinde öğrenci, okul, derslik, öğretmen ve eğitim araç-gereçlerinde görülen sayısal artışlar, eğitimde başarının ölçüsü olamaz. Türkiye, eğitim performansı konusunda benzer ülkelerle karşılaştırıldığında, uluslararası sıralamalarda ilerlememiş, daha da geri plana düşmüştür. İkinci olarak, eğitim sistemimiz nitelik bakımından gerekli iyileşmeyi göstermemiş ve ülke düzeyinde bakıldığında eğitim sistemindeki eşitsizlikler azalmamış, artmıştır. CHP'nin hedefi, eğitimi daha eşitlikçi, daha nitelikli ve uluslararası düzeyde daha üst konumlara getirci önlemleri almaktır.

CHP, üniversite ve yüksek okullarla ilgili ayrı ve kapsamlı bir çalışma yürütmektedir. Bu nedenle bu raporda sadece erken eğitimden yüksek öğrenime kadar olan süreç ele alınmaktadır.

2. Türk Milli Eğitim Sisteminin Günümüzdeki Yapısı

Öğrenci, Okul ve Öğretmen Sayıları

2008-2009 öğretim yılına ait okulöncesi, ilk ve ortaöğretim verileri Tablo 1, yükseköğretim verileri ise Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre, Türkiye'de örgün eğitimin bütün kademelerindeki öğrenci sayısı 17.471.365'tir. Bu sayıya 4 milyon civarındaki yaygın eğitim öğrencisi de eklendiğinde, toplam öğrenci sayısının yaklaşık olarak 22 milyona ulaştığı görülmektedir.

Tablo 1 Okulöncesi, İlk Ve Ortaöğretim Kademeleri Okul, Öğrenci, Öğretmen Ve Mezun Sayıları*

EĞİTİM KADEMESİ	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖZEL OKUL PAYI, %	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ/ÖĞRETMEN ORANI	MEZUN SAYISI 2004-2005
OKULÖNCESİ**	1.698	804.765	5,1	29.342	27	-
İLKÖĞRETİM	33.769	10.709.920	2,2	453.318	24	1.246.078
Genel Ortaöğretim	4.053	2.271.900	4,9	107.789	21	379.511
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	4.622	1.565.264	0,2	88.924	18	211.323
ORTAÖĞRETİM	8.675	3.837.164	3,5	193.255	20	590.834
ÖRGÜN ÖĞRETİM TOPLAMI	44.142	14.547.084	2,8	566.086	-	-

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009. Milli Eğitim Bakanlığı

Notlar: *Halk eğitim merkezleri, mesleki eğitim merkezleri, pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, özel eğitim, Kuran kursları, motorlu taşıt sürücülük kursları ve özel dershaneleri içeren yaygın eğitim istatistikleri dahil değildir.

** Anaokulu sayısıdır; ayrıca 20.128 anasınıfı vardır.

Tablo 2 Yükseköğretim (2008-2009: Öğrenciler)

EĞİTİM KADEMESİ	ÖRGÜN ÖĞRETİM	AÇIKÖĞRETİM	TOPLAM
Önlisans	567.927	306.770	874.697
Lisans	1.047.365	835.766	1.883.131
Lisans ve Önlisans Toplamı	1.615.292	1.142.536	2.757.828
Yüksek Lisans	109.845	-	109.845
Doktora	35.946	-	35.946
Tıpta Uzmanlık	20.662	-	20.662
Lisansüstü Toplamı	166.453	-	166.453
TÜRKİYE TOPLAMI	1.781.745	1.142.536	2.924.281

Kaynak: Yükseköğretim İstatistikleri 2008-2009. ÖSYM.

Notlar: a) Haziran 2010 itibarı ile Türkiye yükseköğretim sistemi 95 devlet üniversitesi, 51 vakıf üniversitesi ve 4702 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca kurulmuş 9 vakıf meslek yüksekokulunun yanında Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı bünyesindeki çeşitli düzeydeki yükseköğretim kurumları ile Tababet Uzmanlık Tüzüğü'ne göre tıpta uzmanlık eğitimi verilen 40 civarındaki eğitim hastanesinden oluşmaktadır. Diğer yükseköğretim kurumları başlığı altında gösterilen bu kurumlardaki öğrenci sayıları az olmakla birlikte, tabloda gösterilen rakamlara dâhil edilmiştir. b) Öğrencilerin % 29,9'u ön lisans, % 64,4'ü lisans, % 5,7'si lisansüstü düzeydeki programlara kayıtlıdır. c) Öğrencilerin % 61'i örgün öğretim, % 39'u açık öğretim programlarına kayıtlıdır. d) Öğrencilerin % 94,4'ü devlet üniversitelerine, % 5,6'sı vakıf üniversite ve meslek yüksekokullarına kayıtlıdır.

Okulöncesi Eğitim

Erken çocukluk döneminde öğrenme yetisi en yüksek düzeye çıkmaktadır. Bireysel gelişimin en önemli adımları bu dönemde atılmaktadır. Anlama, yorumlama, üretken biçimde işleme gibi bilişsel yetenekler erken çocukluk döneminde iyi değerlendirilmezse, daha sonra bu yetileri yeniden yaratmak kolay olmamaktadır. Çabuk, etkin ve yeniden öğrenebilme yeteneği, bilgi ekonomisinde öncelikle aranan bir özelliktir. Çünkü, bilgi ekonomisinde teknolojiler ve bunlara ilişkin beceri ve istihdam gereksinimleri hızla değişmektedir. Daha önemlisi ilerleyen yaşlarda insanlara yeni bir formasyonun hızla kazandırılmasının bu özelliklerin erken çocukluk çağında geliştirilmesine bağlı olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Tüm bireylerin bilişsel gelişimlerini başarıyla sağlamaları için herkese eşit koşullar sunan adil bir eğitim sisteminin yaratılmasını gerektirmektedir.

Çocuklara erken yaşlarda sağlanan düzenli bir okulöncesi eğitim, hem toplumsal eşitlik hem de eğitimin niteliğiyle yakından ilişkilidir. Özellikle dezavantajlı toplumsal kesimler için sağlanacak yüksek nitelikli okulöncesi eğitim fırsatları, sosyal eşitsizlikleri azaltmakta ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerinde önemli rol oynamaktadır. Okulöncesi eğitim, öncelikle dezavantajlı çocukların diğer akranlarıyla eşit koşullarda ilköğretime başlaması için fırsat sunar. Ayrıca, nitelikli bir okulöncesi eğitim, çocukların gelecekteki okul başarılarını olumlu yönde etkiler ve yalnızca çocukların değil, ailelerin ve bir bütün olarak toplumun gelecekteki refah düzeyinin yükselmesine katkıda bulunur. Neredeyse tüm ülkeler okulöncesi eğitimin öneminin farkına varmıştır ve bu alana ayırdıkları kaynakları giderek artırmaktadır.

Türkiye’de okulöncesi eğitim 3-5 yaş (36-72 ay) grubunu kapsamaktadır. Bu kademedeki, 2010-2011 öğretim yılında (özel okullar dahil) 48 bin öğretmen ve bir milyon 116 bin öğrenci bulunmaktadır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 23’tür. OECD ortalaması ise 14’tür. Okulöncesi eğitimin, öncelikle en güçsüz ve dezavantajlı grupları kapsamaması temel ilkedir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), yoksul çocuklar, kentlere göç etmiş ailelerin çocukları gibi dezavantajlı çocuklara ilişkin bir envanter oluşturamadığı için daha ayrıntılı bir durum saptaması yapılamamaktadır.

MEB 2010-2011 yılı istatistiklerine göre 3-5 yaş grubundaki çocukların net okullaşma oranı % 30’dur. Bu payın çoğunluğu da anasınıfı (5 yaş) çocuklarındadır. Bir başka deyişle, Türkiye’de okulöncesi eğitim, ancak anasınıfı yaş grubunda bir ölçüde yaygındır. Kaldı ki bu orana, okulöncesi eğitimi yaygınlaştırma stratejileri arasında yer alan “ikili eğitim”e geçiş yaparak erişilmiştir. Okulöncesi eğitimden yararlanan öğrenciler genellikle özel okullarda öğrenim görmektedirler. Devlet okullarındaki öğrencilerin okulöncesi eğitim alma oranları çok düşüktür. Ülkemizde özel okullar lehine ortaya çıkan kimi olumlu sonuçlarda, ilgili grubun okulöncesi eğitim almış olması pek çok diğer faktörün yanında ön plana çıkmaktadır.

Türkiye % 30 okullaşma oranıyla, yalnızca gelişmiş ülkelerin değil, gelişmekte olan ülkelerin dahi gerisinde bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde okulöncesi eğitim ortalaması % 79, gelişmekte olan ülkeler ortalaması ise % 36’dır.

Ülkemizde kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli erken çocukluk gelişim programları uygulanmaktadır. Mevcut ilköğretim okullarında okulöncesi sınıflar bulunmakla beraber, bunların kapasiteleri oldukça yetersizdir. Yerel kaynaklarla finanse edilen bu hizmetler özel kullanıcı ücretlerinin katkısını da almaktadır. Ancak özellikle yoksul aileler için özel kullanıcı ücretleri ağır bir maliyet oluşturmaktadır. Dolayısıyla okulöncesi eğitim hizmetlerinin ulusal bir bütçe ve program kapsamında ele alınması gerekmektedir.

Okulöncesi eğitim bağlamında iki önemli olguya işaret etmek yerinde olacaktır: Kapasite yetersizliği ve eşitsizlik. Türkiye, okulöncesi eğitimi uzun süre ihmal etmiştir. Bu sebeple de bugün diğer ülkelerle karşılaştırılamayacak kadar zayıf bir konumda bulunmaktadır. Okulöncesi eğitimde yalnızca okullaşma oranlarının yetersizliği değil, aynı zamanda iller arasındaki büyük dengesizlikler de dikkat çekmektedir. Bir başka deyişle, okulöncesi eğitim fırsatları bakımından bazı illerdeki çocuklar daha düşük fırsatlara sahiptir. Eğitimde fırsat eşitsizliği eğitimin ilk aşamasını oluşturan okulöncesi eğitim çağında çok çarpıcı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlköğretim

Türkiye, 1997 yılında çıkardığı bir yasa ile zorunlu eğitim süresini beş yıldan sekiz yıla çıkarmış ve aynı yıl ilköğretimde büyük bir atılıma geçmiştir. Alınan bu karar sonunda ilköğretimde okullaşma oranı yükselmiş, cinsiyet eşitliği konusunda ise önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Bununla beraber, nitelikli eğitime erişim ilköğretim sisteminin karşı karşıya bulunduğu çok büyük bir sorun olmaya devam etmektedir. Eşitsizlik ise ikinci temel sorunu teşkil etmektedir. Hiç okuldan yararlanamayan ya da okullarına düzenli devam edemeyen çocukların bulunması eğitim hakkı ilkesinin ilköğretim basamağında dahi tam olarak yürürlükte olmadığını göstermektedir.

MEB 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre Türkiye’de ilköğretim kurumlarında 10 milyon 981 bin öğrenci öğrenim görmektedir. Bunların % 3,7’si (405 bin), zorunlu eğitim çağı dışındaki çocuklar olup açık ilköğretimde okumaktadırlar. İlköğretimde net okullaşma oranı % 98,4’tür. Ancak, Yozgat, Çankırı, Hakkâri, Van ve Tokat illeri hâlâ % 95’in altında bir orana sahiptir. Bununla beraber, UNESCO tarafından yayımlanan Herkes İçin Eğitim 2011 Raporu, Türkiye’deki ilköğretim çağındaki çocuklardan okul dışında kalanların 2008 yılı sayısını 361 bin olarak

vermektedir. Bu veri, Türkiye’de zorunlu eğitim çağında olup da okuldan hiç yararlanamayan ya da ara sınıflardan okulu terk eden belirli bir risk grubunun varlığına işaret etmektedir. Okullaşma oranının yüksekliği, özellikle kız çocukları için, okulu bitirme oranının da yüksek olduğu anlamına gelmemektedir.

İlköğretim kademesinde özel öğretim kurumlarının öğrenci bakımından payı incelendiğinde, 2008-2009 öğretim yılında Türkiye’de % 2,4, OECD ülkelerinde ise ortalama % 11 olduğu görülmektedir. OECD ortalamasına kamu finansmanı ile desteklenen özel okullar dâhildir.

Aynı kaynaktaki verilere göre derslik başına düşen öğrenci sayısı (sınıf büyüklüğü) Türkiye ortalaması 31’dir. Ancak derslik başına düşen öğrenci sayıları illere göre büyük farklılıklar göstermekte ve 15-53 arasında dağılmaktadır. Tunceli, Artvin, Burdur, Çankırı ve Isparta illerinde derslik başına 15-18 öğrenci düşerken, İstanbul, Şanlıurfa, Gaziantep, Van ve Diyarbakır illerinde 38-53 arasında öğrenci düşmektedir. İstanbul’a ilişkin veriler kentin kendi içinde var olan aşırı eşitsizliklere işaret etmektedir. Diğer yandan, DPT 2010 Yılı Programı’na göre 2008-2009 öğretim yılında ilköğretim öğrencilerinin yarısından fazlası (% 52) ikili eğitim görmektedir. Bazı öğrenciler daha küçük sınıflarda ve tekli eğitim görürken, bazı illerdeki (özellikle göç alan) öğrenciler daha kalabalık sınıflara ve ikili öğretime razı olmaktadır. Bu durum, büyük bir eşitsizlik kaynağıdır.

İlköğretimde sınıf büyüklüğüne ilişkin Türkiye ortalaması hem MEB’in hedefleri (30 öğrenci) hem de OECD ortalamalarının (22 öğrenci) üstündedir. Sınıf büyüklüğü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki, her ne kadar karmaşık sonuçlar ortaya koymakta ise de, gerek velilerin daha küçük sınıflı okulları tercih etmeleri, gerekse öğretmenlerin öğrencileri bireysel olarak daha yakından ilgilenmesine fırsat vermesi nedeniyle okul sisteminin kalitesinin önemli bir belirleyicisi olarak ele alınmaktadır.

Yine MEB verilerine göre 2010-2011 öğretim yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalaması 21’dir. OECD ortalaması ise 16.4’tür. Derslik başına düşen öğrenci sayısındaki iller arası dengesizliğe benzer biçimde, öğretmen dağılımında da dengesizlikler bulunmakta ve iller arasında 10-34 arasında değişmektedir. Tunceli, Burdur, Kırşehir, Amasya ve Çanakkale illerinde bir öğretmene 10-15 arasında öğrenci düşerken, Şanlıurfa, Van, Gaziantep, İstanbul ve Ağrı illerinde neredeyse iki kat (25-34 arası) öğrenci düşmektedir. Yüksek öğrenci/öğretmen oranına sahip iller, yukarıdaki paragrafta verilen yüksek öğrenci/derslik oranına sahip

illerle çalışmaktadır. Sınıf büyüklüğü ve bir öğretmene düşen öğrenci sayısı, eğitimin niteliği ile ilgili etkenler arasında yer almaktadır. DPT 2011 Yılı Programı da bu konuyu önemli bir eşitsizlik ve nitelik sorunu olarak değerlendirmektedir.

Hiç kuşkusuz ilköğretim hizmetinin çocuklara en yakın mesafede sunulması temel ilkedir. Bununla beraber, yerleşim birimlerinin dağınıklığı, okul çağı nüfusunun azlığı nedeniyle köyde okul açılmaması, kapatılmış olması ya da belirli bir ara sınıftan sonra kırsal kesimdeki çocukların eğitime erişimleriyle ilgili olarak çeşitli ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de iki tip uygulama bulunmaktadır. Bunlardan biri taşınmalı eğitim, diğeri ise yatılı ilköğretim bölge okullarıdır. MEB 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre Türkiye’de her gün 36 bin yerleşim biriminden (12 bini okulsuz yerleşim birimi, 24 bini taşınan okul) 687 bin öğrenci 5852 merkez okula taşınmaktadır. Çeşitli araştırmalar taşınmalı eğitim sisteminde, başta ulaşım araçlarının standart ve denetimi olmak üzere, beslenme, ulaşım güçlükleri, mesafe uzunluğu gibi sorunların varlığına işaret etmektedir. Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) ağırlıklı olarak taşınmalı eğitimle okula erişim olanağı bulunmayan çocuklara hizmet veren öğretim kurumlarıdır. MEB 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre, Türkiye’de 539 YİBO bulunmaktadır. Bu okullarda 248 bin öğrenci öğrenim görmektedir ve 13 bin öğretmen hizmet vermektedir. Çeşitli araştırmalar, bu okullardaki yönetim ve işletme sorunlarına, küçük yaşta çocukların bakım ve psikolojik sorunlarına işaret etmektedir.

Bu olgular ilköğretimde var olan çeşitli risk gruplarının sistemli olarak izlenmesi ve bu risklere yönelik önlem alınması gereğini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları bakımından gelişmiş ülkeler ortalamasından oldukça uzak kaldığı yukarıda değinilen veriler ışığında açıkça görülmektedir. Ayrıca, yine UNESCO hedefleri arasında yer alan ilköğretim yatırımları (öğrenci başına harcama ve ilköğretim harcamalarının GSYİH içindeki payı) bakımından yeterli kaynak tahsisinin yapılmadığı saptaması büyük önem taşımaktadır.

Ortaöğretim

Türkiye’de ortaöğretim çeşitli yönleriyle en sıkıntılı eğitim kademeleri arasında yer almaktadır. Sistemin en belirgin sorunları arasında:

- Liselerin ara sınıflarında yüksek sayıda okul terklerinin yaşanması
- Okul türlerinin fazlalığı
- Etkin bir yönlendirme sisteminin bulunmaması
- Fiziki alt yapı sorunları
- Öğretmen dağılımında okullar arasında ve iller arasında (hatta il içinde) farklılıklar
- Öğretmen dağılımında dengesizlik
- Yükseköğrenime hazırlık çalışmaları nedeniyle düzenli bir eğitimin yapılamaması yer almaktadır.

MEB 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre, ortaöğretimdeki toplam öğrenci sayısı 4 milyon 749 bindir. Bu öğrencilerin % 16,4’ü (778 bin) açık öğretim liselerinde öğrenim görmektedir. Mesleki ve teknik öğretim liselerinin toplam ortaöğretim içindeki payı % 43,6’dır. Özel ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci payı % 3,3’tür. Ortaöğretim kurumlarındaki öğretmen sayısı 223 bin, toplam derslik sayısı ise 118 bindir.

2010-2011 öğretim yılı verilerine göre, ortaöğretimde net okullaşma oranı % 69’dur. Bir başka deyişle, ortaöğretim çağındaki her 10 gençten ancak 7’si ortaöğretime kayıtlıdır. Ancak kız çocuklarının okullaşma oranı daha da düşüktür (% 66). Buna göre cinsiyet oranı % 88,1’dir. Kız çocuklarının ortaöğretime kayıtlı olma durumları iller bazında ele alındığında daha dengesiz ve çarpıcı bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Örneğin Bilecik, Erzincan, Karabük, Eskişehir ve Bolu illerinde kızların okullaşma oranları Türkiye ortalamasının oldukça üzerindeyken Ağrı, Muş, Bitlis, Van ve Şanlıurfa illerinde bu oran Türkiye ortalamasının çok altındadır (% 30’dan düşük). Bu tablo, kız çocuklarının ortaöğretime katılımları konusunda yöreler arasındaki belirgin farklılıkları ve cinsiyet eşitsizliğini yansıtmaları bakımından çok önemlidir. UNESCO tarafından belirlenen küresel hedefler çerçevesinde, 2005 yılında sağlanması gereken ortaöğretimde cinsiyet eşitliği, Türkiye tarafından 2010 yılında bile gerçekleştirilememiş bir hedef olarak öne çıkmaktadır.

Ortaöğretim kademesinde derslik ve öğretmenlerin yeterliliklerine ilişkin veriler çarpıcıdır. MEB 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı (sınıf büyüklüğü) 34’tür. 9. Kalkınma Planı ve MEB Stratejik Planı’nın bu konudaki hedefleri 30’dur. Bu sayı

genel ortaöğretimde 31’e düşerken, mesleki-teknik öğretimde 38’e çıkmaktadır. İlköğretim kademesine benzer biçimde, ortaöğretimde de derslik başına düşen öğrenci sayıları bakımından iller arasında büyük farklılıklar vardır. Örneğin Karabük, Isparta, Çankırı, Bilecik ve Tunceli illerinde derslik başına düşen öğrenci sayısı 14-22 arasında değişirken, İstanbul, Şanlıurfa, Adıyaman, Gaziantep, Hakkari, Diyarbakır ve Batman illerinde Türkiye ortalamasının çok üzerindedir (41-56 arası). Ayrıca, ortaöğretim öğrencilerinin yaklaşık üçte biri “ikili eğitim” görmektedir. Sınıf büyüklükleri, ancak ikili eğitim yoluyla aşağıya çekilebilmektedir. Bu durum, Türkiye’de ortaöğretim kurumlarıyla ilgili okul binası yapımlarının yanlış yönlendirildiğini ve eğitim yapılarının planlanmasında iller arasındaki göç hareketlerinin yakından izlenmediğini gözler önüne sermektedir.

Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına ilişkin en belirgin özellik, yine yüksek ortalama ve iller arasındaki dengesiz dağılımlardır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ortalaması 18’dir. Bu ortalama genel ve mesleki ortaöğretim için de aynıdır. OECD ortalaması ise 13,5’tir. Ancak, bazı illerin (Hakkâri, Şırnak, Batman, Şanlıurfa’da 26’nın üzerinde) ortalamaları Türkiye ortalamasının çok üzerinde iken, bazı illerin (Nevşehir, Sinop, Isparta, Karabük, Tunceli’de 13’den az) daha az olması dikkat çekicidir. Tıpkı ilköğretim kademesindeki dengesiz dağılım konusunda olduğu gibi, ortaöğretimde de iller arasında dengesiz bir dağılım olması, ulusal düzeyde öğretmen dağılımı konusunda var olan eşitsizlikleri göstermektedir. Kuşkusuz bu dengesizlikler, eğitimde eşitlik ve kalite açısından pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Ortaöğretimdeki eşitsizliklerin bir başka önemli boyutu okul türleri arasındaki eşitsizliklerdir. Öğretmenleri özel seçim yöntemiyle atanmış, belirli standartlara dayalı ve öğrencilerini sınavla alan okul türleri (Anadolu lisesi, fen lisesi, Anadolu öğretmen lisesi) ile sınavsız geçişin hakim olduğu, daha geniş kitlelere yönelik okullar (genel liseler ve meslek liseleri) arasında önemli eşitsizlikler bulunmaktadır. Ayrıcalıklı okullara giden öğrencilerin oranı, yalnız Anadolu liseleri dikkate alındığında oldukça düşüktür (% 2-3 arası). MEB 2010-2011 öğretim yılı verilerine göre, Anadolu liseleri, fen liseleri ve Anadolu öğretmen liselerinde derslik başına düşen öğrenci sayısı 18-27 arasında değişirken, bu sayı genel liseler ve meslek liselerinde, sırasıyla 38 ve 45’tir. Aynı şekilde, öğretmen başına düşen öğrenci sayıları, Anadolu liselerinde 12, genel liselerde ise 26’ya yükselmektedir.

Ortaöğretim içinde yer alan ve daha büyük bir öğrenci topluluğunun devam ettiği genel liseler ve meslek liselerinin içinde bulunduğu bu dezavantajlı öğrenme ortamı (sınıf büyüklükleri, öğrenci/öğretmen oranları, ikili eğitimin yaygınlığı), sonuçta yükseköğrenime geçişte de kendini göstermektedir. Avantajlı okullarda okuyan öğrenciler karşısında, bu okullardaki gençler daha düşük başarı elde etmektedir. 2010 yılı ÖSYS sonuçlarına göre, Anadolu lisesi, Fen lisesi ve Anadolu öğretmen lisesi mezunlarının örgün lisans programlarını kazanma oranları % 60'ın üzerinde iken, genel liseler için bu oran % 23, meslek liseleri için ise % 6 düzeyindedir.

Bu tablo eğitim olanaklarının/kaynaklarının ortaöğretim kademesinde okul türlerine göre dengesiz bir biçimde dağıtıldığını açıkça göstermektedir. Bireyin içine doğduğu sosyoekonomik ortamdaki farklılıkları gidermenin bir aracı olan eğitim, ortaöğretim kademesindeki bu uygulamalarla adeta eşitsizliğin bir aracı haline dönüşmüştür. Bu eşitsizliğin boyutlarıyla ilgili bazı bulgular sorunu daha iyi ortaya koymaktadır.

- Bilimsel çalışmalar öğrencileri yeteneklerine göre gruplamayı destekler sonuçlar vermemektedir. Ancak öğrenci niteliğine uygun hale getirilmiş ve öğrenci yeteneklerine ve ilgilerine yönelik, öğrenci merkezli programların etkili olduğu bilinmektedir. Ayrıca yetenek gruplamaları, öğrencilerin kendine olan güvenlerini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında okul düzeyinde yetenek gruplaması yapan Anadolu lisesi ve benzeri sınavla girilen okullar yapısal olarak savunulur olmaktan uzak bir konuma düşmektedir. Ancak heterojen gruplar içerisinde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine yönelik olarak farklı seçeneklerin sunulduğu bir yapının daha başarılı olacağı yönünde önemli bulgular mevcuttur. Türkiye'de öğrencilerin okul türlerine göre sınıflandırılması niteliği geriye çekmektedir. Anadolu lisesi öğrencileri her ortamda başarılı olabilecek düzeydedir. Anadolu lisesine gitmeyen öğrenciler baştan daha az yetenekli olarak algılanmakta ve bu gruplar için de niteliği artırıcı önlemler alınmamaktadır.
- Uluslararası çalışmalarda ortaya çıkan durum yeteneğe göre gruplandırmayı desteklememektedir. Bu tür gruplandırmalar özellikle sosyoekonomik yapısı farklı öğrenciler arasındaki başarı farklarını daha da artırmakta, eşitsizliği büyüten bir faktör olmaktadır. Ayrıca yeteneğe göre gruplandırma, öğretmenlerin öğrencilerden beklentisini düşürmekte ve öğretmenlerin öğrencilere yapması gereken akademik

desteği azaltmaktadır. Genel olarak öğrencileri sınıflandırmayan bir eğitim sistemine sahip olan Finlandiya, Singapur gibi ülkelerde öğrenci performansı daha yüksek olma eğilimindedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de eğitim sistemi öğrenci seçmeye yönelik seçkinci (elitist) bir yapıya dönüşmüştür. Bu, özellikle devlet okulları içerisinde bulunan öğrencileri yeteneklerine göre sınıflayan bir sistemden kaynaklanmaktadır. Sosyal eşitlik anlamında öğrenme çıktıları açısından bakıldığında, gelişmiş ülkelerde gözlenmeyen bir yapı ortaya çıkmış, veliler çocuklarının iyi eğitim alma ve ileride üniversiteye yerleşme şansını arttırmak için dershanelere ciddi miktarda maddi yatırım yapmaya başlamışlardır. Bu maddi desteğin örgün eğitime aktarılması halinde niteliğin artmasına yönelik bazı gelişmelerin olacağı kamuoyunun da dikkatini çekmeye başlamıştır.

Eğitimdeki eşitsizlikler, kadın-erkek, kent-kır eşitsizliği gibi toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmektedir. Öğrenciler arasındaki eşitsizlikler, okulöncesi eğitimden başlayarak eğitimin ve eğitim sonrası hayatın tüm aşamalarında artarak devam etmektedir. Maddi zorluk çeken çok sayıda öğrenci ya hiç öğrenim görememekte, ya da öğrenim hayatlarını büyük sıkıntılarla devam ettirmektedir. İlköğretimden ortaöğretime geçişte ve ortaöğretimin çeşitli aşamalarında yüksek oranlarda okul terkleri söz konusudur. Okul terklerinde ekonomik, cinsiyete bağlı ve eğitim sistemine bağlı nedenler öne çıkmaktadır.

Genel Eğitim-Mesleki ve Teknik Eğitim Ayırımı

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim içindeki payı % 39’dur. Mesleki ve teknik eğitim ülkemizde, erkek teknik öğretimi, kız teknik öğretimi, ticaret ve turizm öğretimi ve din öğretimi olmak üzere, başlıca dört alt alanda yürütülmektedir. Bu gruplara ilişkin 2008-2009 eğitim-öğretim yılı istatistikî verileri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3 Mesleki Ve Teknik Eğitim Verileri, 2008-2009

ALT ALAN	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞR./ÖĞRT. ORANI
Erkek Teknik Öğretimi	1.925	608.414	37.762	16
Kız Teknik Öğretimi	915	283.166	17.709	16
Tic. ve Turizm Öğretimi	921	324.655	17.256	19
Din Öğretimi	458	143.637	9.846	15
Diğer	403	205.392	6.351	32
TOPLAM	4.622	1.565.264	88.924	18

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009. Milli Eğitim Bakanlığı

Mesleki eğitim küresel ekonomide yalnızca rekabetçilik, iş performansı ve yenileşmeyi desteklemek için değil, aynı zamanda eşitlik, uyum, kişisel gelişim ve aktif yurttaşlığın geliştirilmesi için de büyük öneme sahiptir. Mesleki ve teknik eğitimin cazibesini ve yetişkin eğitimine katılımı artırarak tüm yurttaşlar ve her eğitim kademesi için yaşam boyu öğrenme fırsatlarının artırılması bu anlamda büyük önem taşımaktadır.

İlköğretimden Ortaöğretime Geçişler ve Seviye Belirleme Sınavı (SBS)

Türkiye’de ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranları son yıllarda % 85 dolayında gerçekleşmektedir. İlköğretimi tamamlayan 13-14 yaş grubunun yaklaşık % 15’i örgün eğitim sisteminden ayrılmaktadır.

İlköğretimden ortaöğretime geçiş aşamasında, bazı okullara (genel liseler, meslek liseleri) giriş her öğrenciye açık iken bazı okullara (Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri) geçiş kısaca SBS adı verilen merkezi sınav sistemi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ortaöğretime geçiş sistemi

son 13 yıl içinde üç, son 4 yıl içinde ise iki kez köklü değişikliğe uğramıştır. 1998-2007 yılları arasında yalnızca ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine uygulanan Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), 2008 yılından itibaren ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflara SBS adıyla uygulanmaya başlanmıştır. SBS uygulamasının, öğrenci, veli, öğretmen ve okul sistemi üzerinde yarattığı olumsuz etkiler gerekçe gösterilerek, 2009 yılında MEB tarafından, 2008 öncesindeki OKS uygulamasına benzer biçimde yalnızca son sınıflara uygulanması kararlaştırılmıştır.

MEB, ilköğretimden ortaöğretime geçiş sistemiyle ilgili olarak yapmış olduğu bu değişikliklerle, nasıl bir geçiş sistemi uygulanması gerektiği konusundaki kararsızlığını açıkça ortaya koymuştur. Sınav sistemi değişiklikleriyle ilgili bu gelgitler, çocuklar ve aileleri üzerinde beşinci sınıftan itibaren bir baskı ve gerilim oluşturmaya başlamış, ailelere büyük mali yükler getiren sınavlara hazırlık amaçlı talepler aşırı derecede artmıştır.

İlköğretimden ortaöğretime geçişte yerleştirme sınavının ortaya çıkması, MEB’in kendi oluşturduğu ayrılmış ortaöğretim yapısından kaynaklanmaktadır. MEB, farklı nitelikte okullar oluşturarak ortaöğretimde kendi içinde bir ayırım yaratmış ve bu ayırım yıllar boyu sürdürülmüştür. Bu bağlamda ortaöğretim sisteminde, seçilmiş öğretmenler ve seçilmiş öğrencilerden oluşan ve belirli standartları taşıyan avantajlı okullar ile geniş kitlelere açık genel liseler ve meslek liselerinden oluşan dezavantajlı okulları içeren ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. Böylece sistem, kendi çocuklarının eğitimiyle ilgili eşitsizlikleri kendisi yaratmış ve bu eşitsizlikler yükseköğretime de aynı biçimde yansımıştır.

İlköğretim mezunlarının devam etmek için büyük bir rekabet içinde olduğu avantajlı liselerdeki öğrencilerin toplam lise öğrencileri içindeki payı uzun yıllar % 10-15 civarında seyretmiştir. Böylece MEB, uzun süreden beri devlet kaynaklarıyla küçük bir öğrenci grubuna daha nitelikli bir lise eğitimi sunarken geriye kalan ve büyük çoğunluğu oluşturan genel lise ve meslek lisesi öğrencilerini ihmal etmiştir.

Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçişler (ÖSYS)

Bir taraftan yüksek öğretimdeki arz ve talep dengesizliği, öte yandan ortaöğretimdeki ayrılmış yapıya dayalı olarak, yükseköğretime geçişte gençler arasında büyük bir rekabet yaşanmakta ve bu sağlıksız rekabet giderek büyüyen sorunlara yol açmaktadır.

Ortaöğretimden yükseköğretime geçiş oranları, zaman içinde yükselmiş olmakla birlikte, talebi karşılamakta çok yetersiz kalmaktadır. Buna rağmen son yıllarda örgün yükseköğretim kontenjanlarının bile bir bölümü boş kalmakta, boş kontenjanların sayısı 100 bini aşmaktadır. Ek olarak, öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu, uygulanmakta olan sınav sistemi sebebiyle istediği alanda yükseköğretim görememektedir.

Sınavların Ortaya Çıkardığı Sorunların Boyutları

Gerek ilköğretimden ortaöğretime, gerekse ortaöğretimden yükseköğretime geçişle ilgili merkezi sınavlar (bugünkü adlarıyla SBS ve ÖSYS) hem Türk eğitim sisteminin işleyişini, hem de bir bütün olarak toplumsal yaşamı etkiler boyutlara gelmiştir. Sınavların ortaya çıkardığı başlıca olumsuzluklar şöyle özetlenebilir:

- **Dershane sektörünün büyümesi ve ailelerin mali yükündeki artışlar:** Yükseköğretime geçişteki rekabetin giderek artması, dershane sektörünün ve ailelerin üstlendiği maliyetlerin de artması sonucunu doğurmuştur. Günümüzde, dershane sayısı 4 bini, hazırlık kurslarına devam eden öğrenci sayısı da bir milyonu aşmış bulunmaktadır. Dershanelere yapılan harcamaların, yani sınav ekonomisinin boyutları Türkiye'nin eğitim yatırımlarıyla karşılaştırılır duruma gelmiş ve ailelerin toplam gelirleri içinde önemli miktarlara ulaşmıştır. Bu durum aynı zamanda, dershanelerden yararlanan ve yararlanamayan çocuklar gibi bir eşitsizliği de beraberinde getirmiştir.
- **Okul Sisteminin Bozulması:** Tanımı belli olmayan, kapsam olarak okul müfredatları dışına taşan ve yalnızca çoktan seçmeli formatla değerlendirme yapan sınav içeriklerinin, temel eğitimdeki öğretim ortamlarına yansımaları da olumsuz olmaktadır. Kavramsal gelişimden çok, öğretmenlerin çoktan seçmeli sorular üzerinden öğretim yaptığı garip bir eğitim sistemi oluşmuştur. Soru üzerinden yapılan eğitim, öğrencilerde kavramsal gelişimi olumlu yönde etkilememekte, sınav başarısını artırmamaktadır. Gerek ilköğretim, gerekse ortaöğretimdeki öğrencilerin çoğunluğu son sınıfa yaklaştıkça dershanelere devam artmaktadır. Dershaneyle ilgili çalışmalar yoğunlaşmakta ve MEB tarafından belirlenmiş öğretim programlarının izlenmesi yerine dershane çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Son yıllarda öğrencilerin okula devamsızlıkları da neredeyse hoş görülmemekte, ortaöğretime ve yükseköğretime hazırlık süreci, okuldaki öğretim sürecini önemli ölçüde aksatmaktadır. Okullardaki eğitim, öğretim programlarının öngördüğü nitelikleri

kazandırmak yerine, sınavda başarı için gerekli niteliklere yoğunlaşmakta ve böylece öğretim programlarından sapmalar ortaya çıkmaktadır.

- **Öğrenci, Öğretmen ve Veliler Üzerindeki Psikolojik Etkiler:** Sınav sisteminin yarattığı sınav kaygısı öğrencilerin akademik başarısını olumsuz etkilemektedir. Sistem sınav kaygısının artmasına neden olmakta, öğrencinin kendine güvenini sarsmaktadır. Başta öğrenciler olmak üzere, bu süreci birlikte yaşayan veliler ve öğretmenler de ciddi bir psikolojik travmayla karşı karşıya kalmaktadırlar. Kısaca, yükseköğretime geçiş sürecindeki bu sağlıksız rekabet, okulların en önemli aktörleri olan öğrenci-öğretmen ve aile arasındaki ilişki üçgenini zedelemekte ve öğrencilerin öğrenme başarısını olumsuz etkilemektedir.
- **Sınav Merkezleri ve Sınav Uygulamaları:** Türkiye'de 40 yılı aşkın bir süredir devam eden sınav sisteminin en önemli aktörleri sınav yapan kurumlardır (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi-ÖSYM, MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Sınav Hizmetleri Daire Başkanlığı). Bu merkezlerin asli görevi, bir üst kademedeki öğretim kurumları için adil ve güvenilir bir sınav ve öğrencilerin istekleri doğrultusunda çeşitli okullara yerleştirme yapmaktır. Birinci derecede sorumlu oldukları kesimler ise, ortaöğretime geçiş sınavı için başvuran adaylar ile yükseköğretime geçiş için başvuran adaylardır. Söz konusu iki sınav merkezi, son yıllardaki uygulamalarında sınavlarda kopya olayları, hatalı soru sorma, sınavı kurallarına uygun yürütememe, sınav puanlarını yanlış hesaplama, yerleştirme sürecinde hata yapma, soruşturmalara konu olan şifreleme gibi hataları giderek artırmışlardır.

Giderek büyük bütçeleri ya da sınav ekonomisini yönetmekte olan bu sınav merkezleri, saydamlık ve hesap verme ilkelerinin gereği her yıl bütçelerini kamuoyuna açıklamak durumundadır. Sınav merkezlerinin etkililiğini değerlendirme bakımından kamuoyunun bilgi gereksinimi vardır. Örneğin sınav yoluyla elde edilen gelirlerin miktarı, adaylardan alınan sınav ücretlerinin (örneğin YGS sınav ücreti 35 TL, her bir LYS türü için sınav ücreti 20 TL, KPSS 2011 A grubu oturum başına 35 TL ile 95 TL arası), sınav maliyetleriyle ilişkisi, bütçelerin harcanmasıyla ilgili ayrıntılar bu merkezlerin asli işlevleri olan ulusal sınavlar (SBS, YGS/LYS, KPSS, KPDS, TUS, ALES vb.) dışında yaptıkları kurumsal sınavlar hakkında kamuoyu en kısa zamanda aydınlatılmalıdır.

Her iki sınav merkezi de sınavların düzenlenmesinde ve uygulamalarda ortaya çıkan sorunlar konusunda sürekli olarak sorumluluk üstlenmekten kaçınma eğilimi gösterirken, özellikle son yıllarda paydaşlarını tatmin etmekten çok uzak kalmışlardır. Özellikle ÖSYM, YGS 2011 sürecindeki şifreleme iddialarıyla başlayan olumsuz gelişmeleri topluma açıklamakta güçlük çekmektedir. Yıllarca toplumun en güvendiği kurum olan ÖSYM, adaylarıyla mahkemelik olmuş durumdadır. Oysa bu merkezler, yaptıkları sınavlarla ilgili olarak sürekli kendilerini geliştirmek ve adayların memnuniyetini artırmak yükümlülüğüyle karşı karşıyadır.

Öğretmen Eğitimi ve İstihdamı

1997 yılında öğretmen eğitiminde yapılan kapsamlı düzenleme sonucunda, Türkiye’de öğretmen eğitimi belirli bir istikrar kazanmış, kapasiteler yeterli düzeye erişmiş ve ortaöğretime öğretmen yetiştirme yüksek lisans düzeyine çıkarılarak standartlar yükseltilmiştir. Oysa 2007 yılından itibaren, yükseköğretim kontenjanlarının artırılmasına yönelik yeni politika kapsamında, hem öğretmen yetiştiren kurum sayılarında artışlar yapılmış, hem de arz-talep dengeleri dikkate alınmaksızın öğretmenlik alanlarının kontenjanları artırılmıştır. Bu plansız artışlar sonucunda, 2010 yılına gelindiğinde, bir yandan çeşitli alanlarda 300 bine yakın atanamayan öğretmen, öte yandan okulöncesi eğitim, İngilizce, özel eğitim, rehber öğretmenlik gibi alanlarda öğretmen açığı ortaya çıkmıştır.

Öğretmen yetiştirmedeki bu arz-talep dengesizliği ve ortaöğretim kademesine yönelik programlarda arz fazlası ortada iken ortaöğretime öğretmen yetiştirmede standartlar aşağıya çekilmiştir. 2009 yılında yapılan bu düzenlemeyle, alan fakültesi öğrencilerine ve mezunlarına yönelik “pedagojik formasyon sertifikası” uygulamasına geçilmiş ve böylece 2010-2011 öğretim yılının sonundan itibaren ortaöğretim alanında aşırı bir arz artışının yolu açılmıştır. Dahası öğretmen eğitimi tam bir belirsizliğe sürüklenmiştir.

Öte yandan, mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren teknik eğitim ve mesleki eğitim fakülteleri kapatılarak, teknoloji fakülteleri oluşturulmuştur. Böylece, bir yandan mesleki ve teknik ortaöğretime geliştirmeye yönelik politikalarla çelişen bir uygulamaya geçilmiş, öte yandan mesleki ve teknik eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirme

kaynaklarında belirsizlik ortaya çıkmıştır. Bu gelişmenin, orta ve uzun vadede endüstriyel kalkınma için gerekli işgücü açıklarını ortaya çıkarması kuvvetle muhtemeldir.

Öğretmen yetiştiren kurumların kontenjan artışlarına bakıldığında, son yıllardaki öğretmen arzındaki fazlalık ve yığılmaya karşın, toplam kontenjanda % 45’lik bir artış olduğu gözlenmektedir. Öğretmen atamasının çok sınırlı olduğu fizik öğretmenliği, biyoloji öğretmenliği, coğrafya öğretmenliği gibi alanlarda dahi % 45’e varan oranlarda kontenjan artışları yapılmıştır. Buna karşılık, okulöncesi eğitim öğretmenliği, rehber öğretmenlik, özel eğitim öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği alanlarındaki kapasiteler ihtiyacı karşılamaktan uzak kalmıştır.

Öğretmenlerin aldıkları ücretlerin ve eğitim düzeylerinin yetersizliği, bu sorunları daha da artırmaktadır. Hükümet, yakın dönemdeki öğretmen atama politika ve uygulamalarıyla, belirli normlara dayalı bir yöntem uygulayamamış, kaynak tahsisinde eğitime yatırım yapmayı ikinci plana atmış ve bu uygulamalarla Türkiye’de eğitimin niteliğini büyük ölçüde ihmal etmiştir.

3. Eğitim Sistemine İlişkin Uluslararası Karşılaştırmalar

Türkiye, insani gelişim bakımından 169 ülke içinde 83. sıradadır. Bu sıra, son yıllarda bir değişim göstermemiştir. İnsani gelişimin önemli öğelerinden olan "ortalama eğitim süresi" bakımından ise daha alt sıralarda bulunmaktadır (169 ülke içinde 109. sıra). Yetişkin nüfusun ortalama eğitim süresi 6,5 yıldır. Bu süre, kadınlarda 5,5 yıla inmektedir. Türkiye bu ortalama eğitim süresiyle, benzer gelişmişlik düzeyindeki Arjantin (9,3 yıl), Şili (9,7 yıl), Meksika (8,7 yıl), Malezya (9,5 yıl) ve Yunanistan (10,5 yıl) ile İran (7,2 yıl), Ürdün (8,6 yıl) ve Libya'nın (7,3 yıl) bile gerisinde bulunmaktadır. Öte yandan, yetişkin nüfusun yalnızca % 12'si yükseköğrenim görmüştür. Buna karşılık OECD ülkelerinde yükseköğrenim görenlerin oranı % 28 olup Türkiye'nin iki katından fazladır. Yetişkin nüfusun % 70'i ilköğretim ve altında eğitim görmüştür.

TÜİK-ADNKS 2009 tespitlerine göre, Türkiye'deki yetişkin nüfusun (15+ yaş) % 8,7'si okuryazar değildir (4 milyon 646 bin kişi). Okuryazar olmayanların % 80'i kadındır. Bir başka deyişle, Türkiye'de okuryazar olmayan her beş yetişkinden dördü kadındır. İnsani gelişme durumunu yansıtan bu tablo, Türkiye için kabul edilebilir değildir. Bugün gelişmiş ülkelerde, okuryazarlık durumuyla ilgili gösterge artık kullanılmamaktadır. Gündemde böyle bir konu yoktur.

Zorunlu Eğitim Süresi

Dünyanın ekonomik açıdan en gelişmiş ülkeleri olan G-8 ülkelerindeki zorunlu temel eğitim süreleri şöyledir:

- Almanya: 6-18 yaş, 12 yıl
- ABD: 6-17 yaş, 11 yıl
- Birleşik Krallık: 5-16 yaş, 11 yıl
- Fransa: 6-16 yaş, 10 yıl
- Kanada: 6-16 yaş, 10 yıl
- İtalya: 6-15 yaş, 9 yıl
- Japonya: 6-15 yaş, 9 yıl
- Rusya: 6-15 yaş, 9 yıl

Türkiye, sekiz yıllık zorunlu temel eğitim süresiyle, G-8 ülkelerinin gerisinde kalmaktadır. UNESCO verilerine göre, zorunlu temel eğitim süresi sekiz yıl olan 46 ülke bulunmakta, bu ülkeler en büyük ülke grubunu oluşturmaktadır. Zorunlu temel eğitimin süresi ve müfredatı milli eğitim politikalarının temel unsurlarının başında gelmektedir.

Okullaşma Oranları, Kızların Eğitime Katılımı ve Yetişkin Nüfusun Eğitsel Kazanımları

Tablo 4'te görüldüğü gibi, dünya genelinde ilköğretim kademesinde okullaşma tamamlanmıştır; Türkiye'de de ilköğretim kademesinde bu hedefe büyük ölçüde ulaşılmıştır. Ülkemizin ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerindeki okullaşma oranları dünya ortalamalarının üzerinde, ancak ileri ülkelerin (Kuzey Amerika ve Batı Avrupa) oldukça gerisindedir.

Kızların erkeklere göre eğitime ne ölçüde katıldıkları cinsiyet eşitlik endeksi (gender parity index, GPI) ile ölçülmektedir. Türkiye'nin orta ve yükseköğretim kademelerinde, bu göstergeye göre de hem dünya hem de ileri ülke ortalamalarının oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir.

Okullaşma oranları, yetişkin nüfusun eğitsel kazanımlarını doğrudan etkilemektedir. Çeşitli ülkelerdeki 25 yaş ve üstü yetişkin nüfus içinde, ortaöğretim düzeyinde eğitim görmüş olanların oranları Şekil 1'de, ortaöğretim sonrası düzeyde eğitim görmüş olanların oranlarıysa Şekil 2'de gösterilmiştir. 2007 yılı verilerine göre bu oranlar Türkiye için sırasıyla, % 14,7 ve % 8,5'tir. Her iki oranın da ileri ülkelerin önemli ölçüde gerisinde olduğu görülmektedir.

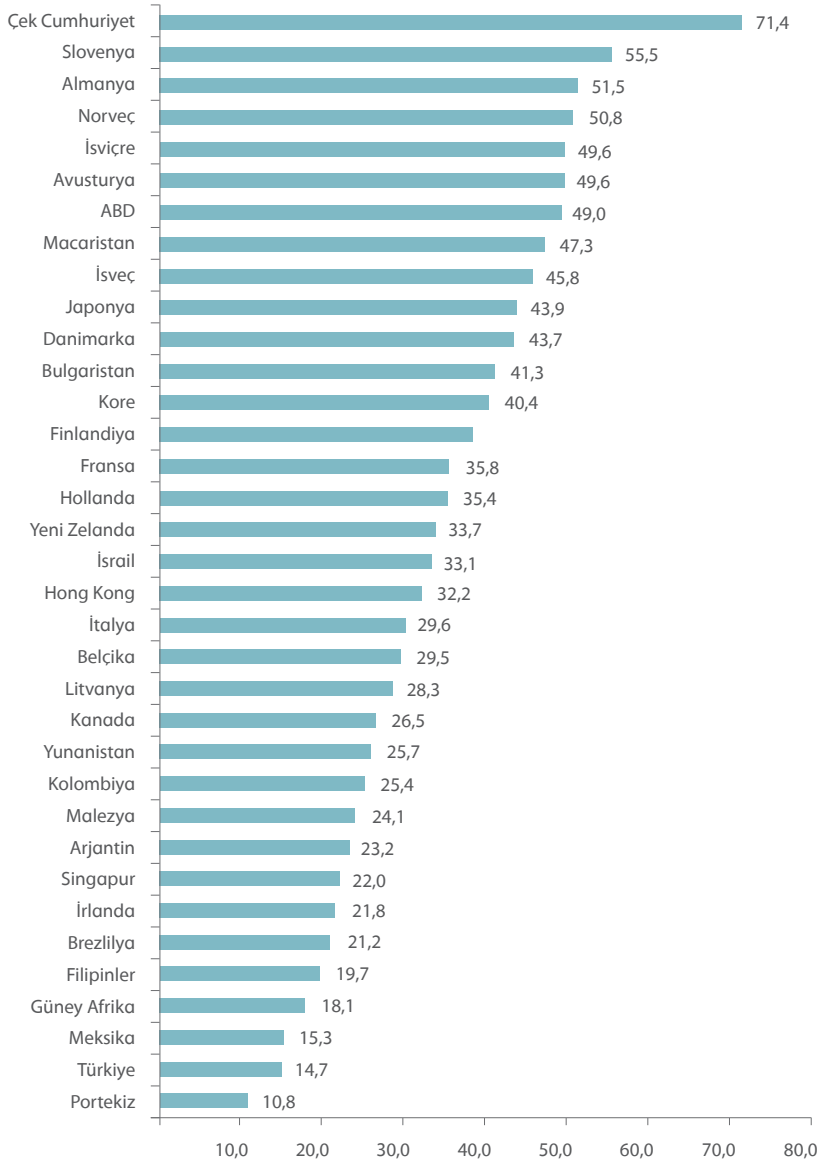
Tablo 4 Okullaşma Oranları ve Cinsiyet Eşitlik Endeksi

YIL	OKULLAŞMA ORANI, %*						CİNSİYET EŞİTLİK ENDEKSİ, %		
	İLKÖĞRETİM		ORTAÖĞRT.		YÜKSEKÖĞRT.		İlk.	Orta	Yük.
	Brüt	Net	Brüt	Net	Brüt	Net			
1997-1998	89,5	84,7	52,8	37,9	25,5 (15,7)'	10,3	85,8	74,2	69,6
1998-1999	94,3	89,3	57,1	38,9	26,7 (16,9)	10,8	81,9	75,8	69,4
1999-2000	97,5	93,5	58,8	40,4	27,7 (17,9)	11,6	88,6	74,3	71,0
2000-2001	100,9	95,3	61,0	44,0	29,9 (20,2)	12,3	92,2	75,6	73,6
2001-2002	99,5	92,4	67,9	48,1	29,9 (19,9)	13,0	93,0	76,7	75,2
2002-2003	96,5	91,0	81,8	50,6	33,2 (21,6)	14,7	94,2	73,8	74,3
2003-2004	96,3	90,2	81,0	53,4	34,4 (22,9)	15,3	96,3	75,1	74,1
2004-2005	96,7	89,7	81,0	54,9	36,8 (24,6)	16,6	92,3	80,3	74,7
2005-2006	95,6	89,8	85,0	56,6	42,5 (29,3)	18,9	93,3	78,8	77,2
2006-2007	96,3	90,1	86,6	56,5	44,7 (31,3)	20,1	94,1	79,7	77,7
2007-2008	104,5	97,4	87,6	58,6	47,4 (30,8)	21,1	96,4	85,8	78,7
2008-2009	103,8	96,5	76,6	58,5	54,0 (32,8)	27,7	97,9	89,0	80,1
Dünya Ort. 2007	106,0	87,0	66,0	59,0	27,0	-	96,9	95,0	108,0
KA&BA Ort. 2007	102,0	95,0	100,0	90,0	80,0	-	100,0	100,0	133,0

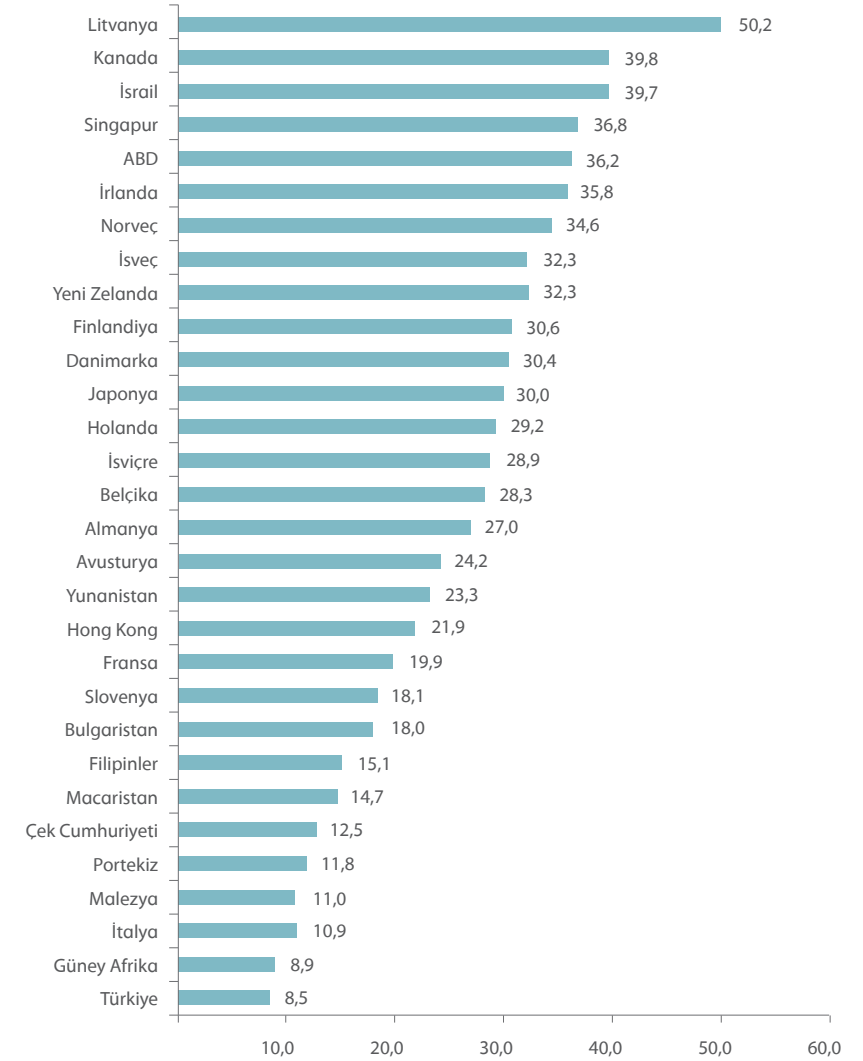
Kaynaklar: a) Türkiye: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri. MEB; b) Yükseköğretim İstatistikleri. ÖSYM c) Dünya, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa (KA&BA): Global Education Digest 2009. UNESCO.

*Notlar: Brüt Okullaşma Oranı (Gross Enrollment Ratio, GER), eğitim kademesindeki toplam öğrenci sayısı bölü eğitim kademesi yaş grubunun toplam nüfusu; Net Okullaşma Oranı (Net Enrollment Ratio, NER), eğitim kademesi yaş grubundaki öğrenci sayısı bölü eğitim kademesi yaş grubunun toplam nüfusu; Cinsiyet Eşitlik Endeksi (Gender parity Index, GPI); kızların okullaşma oranı bölü erkeklerin okullaşma oranı olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 1. Yirmi beş yaş üstü nüfus içinde ortaöğrenim görmüş olanların oranı, %. 2007.

Şekil 2. Yirmi beş yaş üstü nüfus içinde ortaöğretim sonrası öğrenim görmüş olanların oranı, %. 2007.

Kaynak: Global Education Digest 2009. Montreal: UNESCO. (Tablo 16, s.194-203).

Görüldüğü üzere, öğrenci sayısındaki en büyük artışlar, yaklaşık olarak 650.000 öğrenciyle okulöncesi, 1.000.000 öğrenciyle ön lisans ve 65.000 öğrenciyle doktora kademesinde meydana gelmekte ve bu üç kademedeki kapasitelerin, sırasıyla, iki, üç ve dört kat artırılması gerekmektedir.

Yetişkin nüfusun eğitsel kazanımı ülke eğitim sisteminin geçmişteki performansının bir göstergesidir. Buna karşılık, belirli bir yılda ilköğretime başlayan bir öğrencinin ömrü boyunca kaç yıl eğitim göreceğini ortalama olarak kestirmek önemlidir. Çünkü, okul yaşamı beklentisi ülke eğitim sistemlerinin gelecekte beklenen performanslarını ölçen bir göstergedir. 2007 yılını başlangıç alan okul yaşam beklentisi göstergesinin Türkiye için değeri 11,6 yıl, dünya ortalaması 11 yıl, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ortalamasıysa 16 yıldır.

Bu verilere göre gelişmiş ülkelerde nüfusun tamamı artık en az lise mezunudur. Yakın gelecekte, birçok ülkede nüfusun büyük bir kısmı en az iki yıllık meslek yüksekokulu düzeyinde (okul yaşamı beklentisi 13-14 yıl) öğrenim görmüş olacak, ileri ülkelerde ise nüfusun neredeyse tamamı lisans derecesi sahibi (okul yaşamı beklentisi 15-16 yıl) olacaktır. Oysa ülkemiz nüfusunun büyük kısmı ancak lise düzeyinde öğrenim görmüş olacaktır (okul yaşamı beklentisi 11,6 yıl).

UNESCO'nun 2009 verilerine göre, söz konusu yıllara gelindiğinde, ilköğretimden yükseköğretime milli eğitim sistemimiz genelindeki cinsiyet eşitlik endeksinin % 87 olarak gerçekleşeceği, yani eğitim sisteminde kızlar aleyhine olan durumun süreceği öngörülmektedir. Buna karşılık, ülke eğitim sistemleri genelindeki cinsiyet eşitlik endeksinin dünya ortalamasının % 96, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ülkeleri ortalamasının ise % 107 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Eğitim-İstihdam İlişkisi

Eğitim sisteminin en önde gelen hedeflerinden biri, bireylere hayatlarını idame ettirebilecekleri bilgi ve becerileri kazandırarak, onları istihdam edilebilir kişiler olarak işgücüne katmaktır. Eğitim-istihdam ilişkisinin kurulması her eğitim sisteminin ana hedeflerinden biridir. Bu ilişki, aynı zamanda, eğitimin kalitesinin dolaylı, ama belki de en anlamlı ölçütlerinden biridir. Bir eğitim kademesini tamamlamış olup da, öğrenimlerini sürdürmeyen genç nüfus içinde işsiz olanların oranları, eğitim-istihdam ilişkisinin ne derece güçlü olduğunun göstergelerinden biridir. Bu oranların Türkiye ve OECD ülkelerinin genelinde 2007 yılı için bulunan değerleri, çeşitli

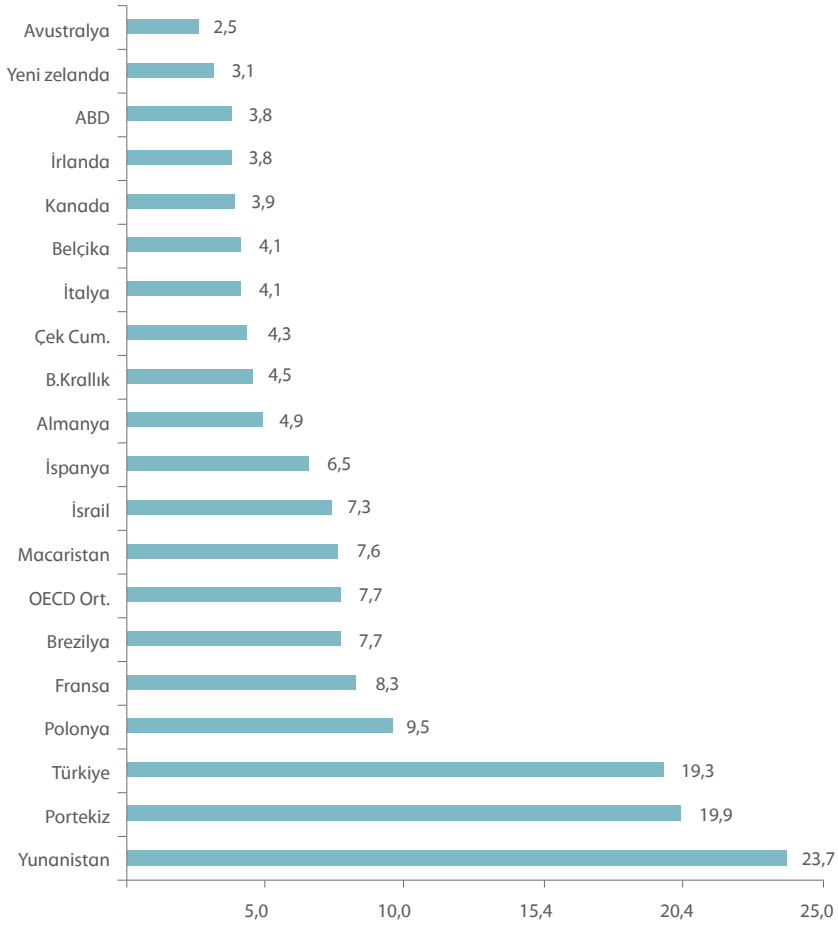
eğitim kademe ve yaş grupları için aşağıda gösterilmiştir (OECD Education at a Glance 2009, Tablo C 3.3, s.352).

	Türkiye	OECD
Ortaöğretim Altı		
15-19 Yaş Grubu.....	3,9	2,3
20-24 Yaş Grubu.....	7,5	12,1
25-29 Yaş Grubu.....	6,2	11,8
Ortaöğretim ve ISCED 4		
15-19 Yaş Grubu.....	7,0	5,7
20-24 Yaş Grubu.....	7,6	5,4
25-29 Yaş Grubu.....	8,3	5,6
Yükseköğretim		
20-24 Yaş Grubu.....	19,3	7,7
25-29 Yaş Grubu.....	10,5	4,8
Tüm Eğitim Kademeleri		
15-19 Yaş Grubu.....	4,8	2,7
20-24 Yaş Grubu.....	9,1	6,6
25-29 Yaş Grubu.....	7,4	5,9
15-29 Yaş Grubu.....	7,1	4,9

Eğitimden iş hayatına geçiş, eğitimin süre, içerik ve kalitesinin yanında, ülke ekonomisi ve işgücü piyasasının genel durum ve şartları başta olmak üzere, birçok etmene bağlı, karmaşık bir olgudur. Dolayısıyla, yukarıda verilen istatistikler dikkatle yorumlanmalıdır. Bununla birlikte, ülkemizdeki eğitim-istihdam ilişkisinin OECD ülkelerini kıyasla çok zayıf olduğu bu verilerden de anlaşılmaktadır. Bu nokta özellikle yükseköğretim kademesinde daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yükseköğretim görmüş olup da iş hayatına atılmak isteyen gençler arasındaki işsizlik oranı, OECD ortalamalarının, yaş grubuna göre, iki ile üç katı arasında değişmektedir. Bu da, sistemin iyi eğitilmiş gençleri ödüllendirmesi gerekirken cezalandırdığı algısına sebep olmaktadır.

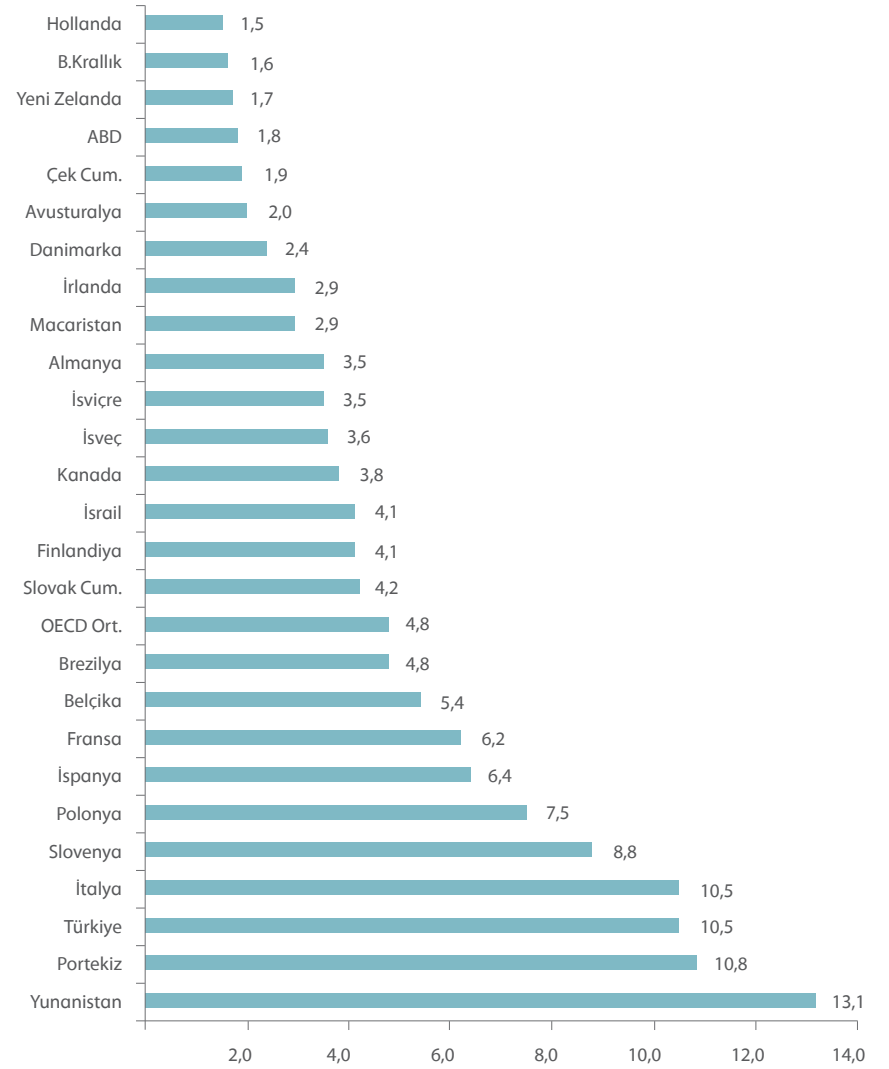
Türkiye'de eğitim ile istihdam arasındaki ilişkinin kopukluğu, yükseköğretimdeki durumun ülkeler bazında karşılaştırılması ile daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili en son OECD istatistikleri Şekil 3 ve 4'te gösterilmiştir. Bu şekillerde OECD üye ve ortak ülkelerindeki 20-24 ve 25-29 yaş gruplarında yükseköğrenimlerini tamamlayarak işgücüne katılma sürecine başlayanlar arasındaki işsizlik oranları belirtilmektedir. Görüldüğü üzere, ABD, Birleşik Krallık, Avustralya, Kanada, İrlanda ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde söz konusu yükseköğrenim görmüş yaş grupları içindeki işsizlik oranı diğer ülkelere kıyasla oldukça düşüktür. Buna karşılık, İtalya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye gibi Akdeniz ülkelerinde bu gruplar içindeki işsizlik oranı diğer ülkelere kıyasla çok yüksektir.

Şekil 3. Çeşitli ülkelerde yükseköğrenimlerini tamamlayarak iş hayatına atılan 20-24 yaş grubundaki işsizlik oranı, %. (2007).

Kaynak: OECD Education at a Glance 2009. (Tablo C3.3., s. 351-352).

Şekil 4. Çeşitli ülkelerde yükseköğrenimlerini tamamlayarak iş hayatına atılan 25-29 yaş grubundaki işsizlik oranı, %.(2007).

Kaynak: OECD Education at a Glance 2009. (Tablo C3.3., s. 351-352).

Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş

Ortaöğretimden yükseköğretime geçişin ne şekilde düzenlendiği, milli eğitim politikalarının ve ülke eğitim sistemlerinin üçüncü temel unsurudur. Ortaöğretimden yükseköğretime geçiş, ortaöğretim kademesinde genel eğitim ve mesleki eğitim kulvarlarına dayalı bir yapı olup olmadığı noktasıyla birlikte ele alınmaktadır. Bu bağlamda G-8 ülkelerine bakıldığında görülen durum aşağıda özetlenmiştir:

- ABD dışındaki ülkelerde mesleki ve teknik eğitim ile genel eğitim kulvarları, temel eğitim kademesinin ardından ayrılmaktadır. Mesleki eğitim ABD’de esasen iki yıllık mesleki yükseköğretim kurumlarında yapılmaktadır.
- Üniversitelerdeki lisans programları, ortaöğretimdeki genel eğitim kulvarının devamıdır. Buna karşılık, üniversite bünyesinde veya üniversite dışı yükseköğretim kurumlarında yürütülen, daha kısa süreli mesleki ve teknik eğitim programları, ortaöğretim kademesindeki mesleki ve teknik eğitim kulvarının yükseköğretim düzeyindeki doğal uzantılarıdır.
- Tüm ülkelerde, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte, ortaöğretimde izlenen program ve alınan derslerle yükseköğretimde başvuru program arasında ilişki kurulmaktadır.
- Ortaöğretim kademesinde mesleki ve teknik eğitim kulvarında eğitim gören öğrenciler genellikle iki grupta toplanmaktadır. Birinci grup mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının mezunları doğrudan iş hayatına atılır. İkinci grup mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu mezunları ise, isterlerse iş hayatına atılırlar veya istedikleri takdirde, yükseköğretim programlarına da başvurabilirler. Ancak, bunların başvurdukları yükseköğretim programları, genellikle kısa süreli mesleki ve teknik eğitim programlarıdır.

Görüldüğü gibi, ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitim kulvarının bulunmasının amacı, öğrencileri üniversitelerde yürütülen lisans programlarına hazırlamak değildir; bu düzeydeki programların yolu genel akademik eğitim kulvarıdır. Ancak, küresel bilgi ekonomisindeki birçok iş, giderek artan bir biçimde yükseköğretim düzeyinde öğrenim görmüş olmayı gerektirmektedir. Bu durum, birincil amacı öğrencileri doğrudan iş hayatına hazırlamak olan mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının niteliğinin değiştirilmesini de beraberinde getirmiştir. Bu tür programlar hem daha genel bir bilimsel temele oturtulmuş, hem de mezunlarını yükseköğretime de hazırlayan yönde değiştirilmiştir. Böylece, mesleki

ve teknik eğitim kulvarındaki üst ortaöğretim kurumlarının bir kısmı, öğrencilerini hem iş hayatına hem de yükseköğretime hazırlayan ve “çift yeterlilik” olarak adlandırılan bir yapı kazanmıştır. Bu yapıda da öncelik öğrencileri doğrudan iş hayatına hazırlamaktır.

Yükseköğretime geçişle ilgili olarak altı çizilmesi gereken üçüncü nokta seçimin ne şekilde yapıldığıdır. Bunun yanı sıra, ortaöğretimde izlenen programla yükseköğretimde başvuru program arasındaki ilişkinin ne şekilde kurulduğu ve ortaöğretimdeki başarıyla birlikte yükseköğretime geçişi ne ölçüde etkilediğidir. G-8 ülkelerinde başlıca üç tür seçme sistemi vardır:

- Kıta Avrupası ülkelerinde, merkezi olarak yapılan Abitur (Almanya) ve Baccalaureate (Fransa) türü lise bitirme sınavlarını başaranlar, sağlık bilimlerindeki bazı alanlar dışında, istedikleri yükseköğretim programına girme hakkına sahiptir. Kıta Avrupası ülkelerinde bu alanlar dışında kontenjan uygulaması yoktur. Kontenjan bulunmayan alanlara öğrenci seçiminde, Fransa’dakiler dışında, Kıta Avrupası üniversitelerinin söz hakkı yoktur. Kontenjan olan alanlarda, Almanya’da olduğu gibi merkezi yerleştirme veya sınav yapılması yöntemlerinden biri veya birkaçı uygulanmaktadır.
- İngiltere’de lisans programlarına girişin normal yolu, 11 yıllık zorunlu temel eğitimi izleyen, iki yıl süreli ve ileri düzeydeki derslerden (Advanced Level, A-Level) oluşan programda ilgili üniversitenin ilgili bölümünce belirlenmiş dersleri almak ve bu derslerin sınavlarını başarmış olmaktır. Ancak, Kıta Avrupası’ndaki üniversitelerin aksine, Birleşik Krallık’taki üniversiteler her alandaki kontenjanlarını kendileri belirler ve merkezi yerleştirme sistemini kullansalar dahi, öğrencilerini esasen kendileri seçer.

Gerek Kıta Avrupası ülkelerinde, gerekse Birleşik Krallık’ta yükseköğretime geçişte ortaöğretimde alınan dersler ve izlenen programın ve derslerdeki başarının katkısı yüzde yüzdür. Ortaöğretimde edinilen bilgi ve beceriler, ortaöğretimdeki normal eğitim süreçlerinin bir parçası olan, uzun cevaplı klasik sınavlarla ölçülür. Ortaöğretim daha alt sınıflarında yapılan sınavlarda alınan notların, Abitur, Baccalaureate ve A-Level türü merkezi sınavlara katkısı ise en az % 50 civarındadır. Bilgi ölçmek için ayrıca merkezi olarak uygulanan, çoktan seçmeli test sınavları yoktur.

- ABD’de merkezi olarak düzenlenen sınavların en yaygın olarak kullanılanı, Scholastic Assessment Test (SAT1) adlı sınavdır. Bu sınav da bilgi ölçen bir sınav değil, sayısal ve sözel muhakeme ve okuduğunu anlama

yeteneklerini ölçen bir sınavdır. Ortaöğretimde edinilen bilgi ve beceriler, büyük ölçüde ortaöğretimde izlenen müfredat, derslerden alınan notlar ve referans mektuplarına bakılarak değerlendirilir. Ortaöğretimin yükseköğretime geçişteki ağırlığı, ABD'de en az % 70 civarındadır. ABD'deki üniversiteler, hangi programa kaç öğrenci alacaklarını, öğrenci seçiminde hangi ölçütleri kullanacaklarını ve her bir ölçüte ne kadar ağırlık vereceklerini tespit etmede tamamen serbesttir.

- Japonya'da gerek üniversitelere, gerekse yüksekokullara giriş, sınavla yapılmaktadır. Yakın zamana kadar, Üniversite Giriş Sınavı Merkezi'nce ortaöğretim müfredatına dayalı, bilgi ölçen, çoktan seçmeli test usulü tek bir sınav (kyotsu-ichiji shaken) yapılmaktaydı. 1999'da başlayan reform süreci çerçevesinde, üniversitelere öğrenci kabulünde, bu merkezi sınav, üniversite ve yüksekokullarca ön eleme sınavı olarak kullanılmaya başlamıştır. Yeni uygulamalarda, bu sınavın yanında, öğrenci kabulünde başka ölçütlerin de değerlendirilmesi, Eğitim Bakanlığı'nca teşvik edilmektedir. Mülakat, uzun cevaplı klasik sınavlar ve kompozisyon yazma, pratik testler, ders dışı faaliyetlere katılım ve özellikle okul müdürlerinin referans mektupları, yaygın olarak kullanılmaya başlanan yeni ölçütlerdir. Nitekim 2002'de kabul edilen öğrencilerin % 34'ü okul müdürlerinin referans mektupları ile kabul edilmiştir.

Eğitimin Finansmanı

Türkiye'de eğitim için kamu kaynaklarından yapılan harcamaların yıllara göre ayrıntılı dökümü Tablo 5'te gösterilmiştir. 2009 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerin bütçeleri ile YURTKUR'a yapılan hazine yardımı toplandığında bulunan rakam, yıl ortası cari kur üzerinden 24,9 milyar ABD dolarıdır. Bu rakamın devlet bütçesi içindeki payı % 14,7, milli gelire oranı ise % 3,5'tir.

Tablo 5 Türkiye'de Yıllara Göre Kamu Kaynaklı Eğitim Harcamaları

YIL	BÜTÇE Milyar TL				YIL ORT. \$ KURU	BÜTÇE Milyar \$ TOPLAM	BÜTÇE PAYI %	GSMH PAYI %
	MEB	YÖK	YKUR.	TOPLAM				
1981	147,3	46,5		193,8	110	1,76	12,9	2,4
1982	187,2	54,8		242,0	161	1,50	13,8	2,3
1983	287,7	95,5		383,2	224	1,71	15,2	2,8
1984	341,6	118,2		459,8	365	1,26	14,2	2,1
1985	466,0	151,7		617,7	518	1,19	12,3	1,7
1986	618,5	222,5		841,0	669	1,26	11,6	1,6
1987	928,6	320,6		1.249,2	856	1,46	11,3	1,7
1988	1.794,4	619,9		2.414,3	1.421	1,70	11,6	1,9
1989	2.967,1	1.050,7		4.017,8	2.121	1,89	12,2	1,7
1990	8.506,5	2.505,4		11.011,9	2.608	4,22	17,1	2,8
1991	13.850,2	4.696,0		18.546,2	4.170	4,45	17,9	2,9
1992	30.357,2	9.122,9		39.480,1	6.869	5,74	18,9	3,6
1993	57.546,4	16.695,5		74.205,9	10.986	6,76	22,0	3,7
1994	93.580,5	31.182,8		124.763,3	29.704	4,20	15,1	3,2
1995	135.572,4	45.232,8	5.771,0	186.576,2	45.705	4,08	13,9	2,4
1996	257.601,1	92.172,8	14.647,0	364.420,9	81.137	4,49	10,2	2,5
1997	512.234,4	202.352,4	30.563,0	745.149,8	151.428	4,92	11,7	2,9
1998	1.243.108	422.657	59.413,0	1.725.088	260.040	6,63	11,7	3,5(2,5)*
1999	2.131.809	676.900	112.988	2.921.697	417.581	7,00	12,2	3,6 (2,8)
2000	3.350.330	1.054.611	212.211	4.617.152	623.749	7,40	9,7	3,7 (2,8)
2001	4.046.306	1.364.902	299.475	5.710.683	1.222.921	4,67	11,8	3,5 (2,4)
2002	7.460.991	2.495.968	395.000	10.351.959	1.504.598	6,88	10,6	3,7 (3,0)
2003	10.179.997	3.408.608	515.000	14.103.605	1.495.307	9,43	9,5	4,0 (3,1)
2004	12.854.642	3.689.755	834.000	17.378.397	1.422.341	12,22	11,5	3,9 (3,1)
2005	14.882.260	5.218.465	1.176.000	21.276.725	1,3408	15,87	13,6	4,4 (3,3)
2006	16.568.146	5.846.823	1.200.000	23.614.969	1,4311	16,50	13,5	4,2 (3,1)
2007	21.355.634	6.586.537	1.390.000	29.332.171	1,3129	22,35	14,3	4,7 (3,5)
2008	22.915.565	7.318.285	1.528.637	31.762.487	1,2930	24,56	14,3	4,4 (3,3)
2009	27.883.696	8.772.719	1.853.376	38.509.791	1,5470	24,89	14,7	4,0 (3,5)

Kaynaklar: a) 2008 ve 2009 bütçe rakamları: Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008-2009. Milli Eğitim Bakanlığı; b) 2008 ve 2009 yıl ortası döviz kurları ile GSMH: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Gn. Md.

Notlar: * GSMH hesaplarında kullanılan yöntem 1998'de değiştirilmiş ve MEB o yıldan itibaren eğitim harcamalarının milli gelire oranının hesaplarında yeni yöntemle bulunan milli gelir rakamlarını kullanmaya başlamıştır. 1981-1997 dönemi için hesaplanan rakamlarla karşılaştırma yapılabilmesi için eski yöntemle hesaplanan milli gelire göre yapılan hesaplarda bulunan rakamlar parantez dışında ayrıca gösterilmiştir. a) YURTKUR bütçesi 1995 yılına

Türk Eğitim Derneği tarafından 2010'da yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, çeşitli test sınavlarına hazırlık için yapılan toplam yıllık harcama 16,7 milyar TL, yaklaşık olarak 10 milyar dolardır. Bu nitelikteki bir harcama, dolaylı olarak eğitim amaçlı da olsa, aslında bir israftır; çünkü yarardan çok zarara yol açmaktadır. Bu nedenle, bu harcamaya potansiyel bir kaynak olarak bakmak daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Bununla birlikte, bu rakam da eklendiğinde, 2009 yılında ülkemizde eğitim için yapılan toplam harcama 39,5 milyar dolar olup, bunun milli gelire oranı % 5,5'tir.

Eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı açısından Türkiye çok geri bir durumdadır. Honduras, Fildişi Sahilleri gibi ülkelerde dahi eğitime ayrılan pay GSMH'nin % 4'ünün üzerinde iken, Türkiye'de toplam kamu eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payı son yıllarda % 3 ile % 3,8 arasında değişmektedir. Bu sınırlı bütçenin çok azı yeni yatırımlara ayrılmaktadır. 2002 yılında MEB bütçesinin % 17,18'i yatırımlara ayrılırken bu rakam 2009'ta % 4,57'e düşmüştür.

Özel eğitim harcamalarıyla ilgili hesaplamalar yapılamadığı için bu oranlara yansıtılamamaktadır. Oysa özellikle yükseköğretim kademesinde, öğrenim ücretleri ve vakıf üniversitelerinin yatırımlarının önemli bir miktar oluşturduğu tahmin edilmektedir. Bir ülkenin eğitimle ilgili ulusal tercih ve çabalarının bir ölçüsü olan GSYİH içinde eğitimin payına ilişkin OECD ülkeleri ortalaması % 5,7'dir.

Merkezi yönetim bütçesinden eğitime ayrılan kaynağın payı son yıllarda % 13-14 arasında seyretmektedir. Her ne kadar hükümet bütçesi içinde değişik sektörlere ayrılan paylar arasında eğitim ilk sırada yer alıyorsa da, geçmiş yıllarla (1990'ın başlarında % 19) ve her kademedeki öğrenci sayılarındaki artışla karşılaştırıldığında yetersiz kaldığı açıktır. Nitekim bütçe yetersizlikleri nedeniyle, ihtiyaç olmasına karşın yeterli öğretmen ataması yapılamamakta, buna karşılık daha düşük maliyetli istihdam biçimi olan sözleşmeli ve ücretli öğretmen istihdamına gidilmektedir.

Her bir öğrenci için ne kadar yatırım yapıldığını gösteren "öğrenci başına harcamalar"la ilgili OECD verileri incelendiğinde, Türkiye'nin ilköğretimde 1.130, ortaöğretimde 1.834, yükseköğretimde de 4.648 ABD doları harcama yaptığı görülmektedir. Buna karşılık OECD ülkeleri ortalamaları, sırasıyla, 6.437, 8.486 ve 8.455 ABD dolarıdır. Burada Türkiye ile ilgili veriler yalnızca kamu eğitim kurumları ile sınırlıdır. Eğitimle ilgili özel harcamalar hesaba katıldığında bu değerlerin daha yüksek olacağı açıktır. Bununla birlikte Türkiye'de öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamaları OECD değerlerine

göre düşük kalmaktadır. Ayrıca, Türkiye'de ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenci başına yapılan harcamalarla yükseköğretim harcamaları arasında büyük fark vardır. Yükseköğretim harcamaları ilköğretimden dört kat, ortaöğretimden iki buçuk kat daha fazladır.

Eğitim yatırımlarıyla ilgili veriler incelendiğinde, konsolide bütçe içinde yatırımların en üst noktaya çıktığı yıllar, sekiz yıllık zorunlu eğitimin başlangıç yılları olan 1998, 1999 ve 2000 yılları olmuştur. Söz konusu yıllarda konsolide bütçe yatırımlarının neredeyse üçte biri eğitim yatırımlarına tahsis edilmiş iken, son yıllarda bu oran % 10'un altına düşmüştür. Oysa Türkiye'de, ilköğretim kademesi hariç, tüm eğitim kademelerinde öğrenci sayısı hızla artmaya devam etmektedir ve fiziki gereksinimler açıktır.

Türkiye'nin eğitimle ilgili kamu yatırımları topluca değerlendirildiğinde, öncelikle her ne kadar hükümet bütçesi içinde öncelikli olarak yer alsada, eğitim için ayrılan kaynakların eğitim talebini, belirlenmiş standartlar doğrultusunda karşılamaktan uzak olduğu görülmektedir. Kaynak sınırlılığı, eğitim olanaklarının okullar arasında dengeli dağılımına fırsat vermemekte ve iller, okullar ve okul türleri arasında önemli eşitsizlikler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kaynakların eğitim kademeleri arasındaki dağılımında dengesizlikler vardır. Kaynak tahsisi, ilköğretim ve ortaöğretim aleyhine işlemektedir. Oysa gelişmekte olan eğitim sistemlerinde öncelikli kademe temel eğitim kademesidir. Son olarak, MEB yatırım bütçesinin destekli bütçe içindeki payının giderek azalmasını, Türkiye'nin hızla artan eğitim yatırımı gereksinimleri (kalabalık sınıfların ve ikili eğitimin azaltılması için derslik gereksinimi ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması için gerekli makine-teçhizat gereksinimi) karşısında izah etmek güçtür.

Eğitim harcamalarıyla ilgili önemli bir başka nokta özel harcamalardır. Öğrencilerin devlet üniversitelerine ödedikleri öğrenim ücretleri 'reel' olarak giderek artmaktadır. Nitekim bazı alanlarda normal (birinci) öğretim ücretleri 600 TL'ye, ikinci öğretim ücretleri de 1,500 TL'ye ulaşmıştır. Özellikle ikinci öğretim ücretleri normal öğretimin 3-4 katı fazladır. Burada, eğitim maliyetleriyle açıklanamayacak boyutta, ciddi bir eşitsizlik söz konusudur. Yükseköğretim içinde giderek yaygınlaşan vakıf üniversiteleri, devlet üniversitelerinden daha hızlı büyümektedir ve toplam öğrenci içindeki payları % 10'a yaklaşmıştır. Ayrıca çok sayıda vakıf üniversitesinin açılması nedeniyle, yükseköğretim alanındaki özel yatırım ve harcamaların payının giderek arttığı söylenebilir. Vakıf üniversitesi öğrenim ücretlerinin çok yüksek düzeylerde seyretmesi (ortalama olarak 10-20 bin TL arasında) bu kurumları

tercih eden öğrencileri ve ailelerini güç durumda bırakmaktadır. Ayrıca, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının, düşük puan almış olsalar bile vakıf üniversitelerine giriş olanağı elde etmeleri bazı nitelik ve eşitsizlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu durum, bir yandan yükseköğrenimin kalitesini olumsuz olarak etkilemekte, öte yandan çok çalışarak bu programlara burslu olarak yerleşmiş adaylar arasında önemli bir eşitsizliğe neden olmaktadır.

Eğitimle ilgili özel harcamalar arasında yer alan önemli bir alan da dersane harcamalarıdır. Ortaöğretime ve yükseköğretime talep aşamasındaki yarışma hızlandıkça, dersane sektörünün giderek büyüdüğü ve özel harcamaların arttığı gözlenmektedir. En son verilere göre, ortaöğretim ve yükseköğretime hazırlık amacıyla dersanelere devam eden öğrenci sayısının bir milyon 200 binlere ulaştığı görülmektedir. Eğitimle ilgili çeşitli dernek ve sendikalar ile araştırmacılar tarafından yapılan çeşitli çalışmalar, Türkiye'deki dersane harcamalarının aile bütçeleri içinde önemli yer tuttuğuna ilişkin kanıtlar sunmaktadır. Bu alandaki harcamaların (dershane ve öğretim materyali olarak) 5-16 milyar TL arasında değişen miktarlarda olduğuna ilişkin tahminler bulunmaktadır. Bu büyüklükteki bir harcamanın toplam eğitim sektörü açısından ne anlama geldiğini görmek için Türkiye'nin 2010 yılı bütçe ödeneklerinden bazı verilerle karşılaştırmakta yarar vardır: Türkiye'nin 2010 yılı toplam bütçe ödeneği 37 milyar TL, yükseköğretim bütçesi 9 milyar TL, toplam eğitim yatırımları bütçesi 4 milyar TL'dir. Bu bağlamda, Türkiye'nin ortaöğretim ve yükseköğretime hazırlık için, yaklaşık olarak, toplam eğitim bütçesinin beşte biri, yükseköğretim bütçesinin yarısından fazlası ve toplam eğitim yatırımlarından daha fazla bir parayı yalnızca ortaöğretime ve yükseköğretime giriş sınavlarına hazırlık amacıyla harcadığını belirtmek pek de abartılı bir saptama olmayacaktır. Yalnızca bu veriler üzerinde düşünmek bile, sınav ekonomisinin ve özel harcamaların boyutlarını anlamak bakımından önemli olacaktır.

4. Eğitimin Niteliği

Türkiye eğitim altyapısı açısından gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmaktadır. Çok sayıda öğrenci, okuma-anlama, bilgisayar kullanma, eleştirel düşünme ve etkin problem çözme gibi asgari becerileri dahi edinmeden okullardan mezun olmaktadır. Eğitim kalitesinin düşüklüğü, işsizlik üzerinde doğrudan etkilidir. TÜİK verilerine göre, işsizlerin üçte biri mesleki becerilerden yoksundur ve istihdam edilebilir değildir. Bu nitelikte bir işgücü ile Türkiye'nin inovasyona dayalı, ileri teknoloji temelli, yüksek katma değerli ve rekabet gücü yüksek bir ekonomik yapıya kavuşması olanaksızdır.

Eğitim sisteminin ne ölçüde etkili olduğuna ilişkin değerlendirmede kullanılan temel göstergelerden biri, öğrenci başarılarını belirlemeye yönelik programların/sınavların sonuçlarıdır. PIRLS (Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi), TIMSS (Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Çalışması) ve PISA (Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Programı) gibi uluslararası sınavların sonuçlarına göre Türkiye, öğrenci başarıları açısından katılımcı ülkeler arasında son sıralarda yer almaktadır. Bu çalışmalardan TIMSS, 8. sınıf düzeyinde müfredattaki kazanımları matematik ve fen dersleri için irdelemiş, PIRLS okuduğunu anlamada 4. sınıf düzeyinde değerlendirme yapmış, PISA ise okuryazarlık adı altında matematik, fen ve Türkçe'de üst düzey düşünme süreçlerini değerlendirmiştir. OECD tarafından 15 yaşındaki öğrenciler için düzenlenmekte olan ve giderek daha çok sayıda ülkenin katıldığı PISA sonuçları, okuma becerileri, fen okuryazarlığı ve matematik okur yazarlığı alanlarında eğitimin niteliği hakkında güvenilir veriler sunmakta ve ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılmasına fırsat vermektedir. Bir başka açıdan, 15 yaşındaki öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerine dayalı bir "dünya ligi" oluşturulmaktadır.

En son yapılan PISA 2009'a 34'ü OECD üyesi olmak üzere toplam 65 ülke katılmıştır. PISA 2009 sonuçlarına göre, Türkiye'de eğitimin kalitesi ve eşitliğine ilişkin bulgular ve bazı uluslararası karşılaştırmalar şöyle özetlenebilir:

- Türkiye her üç alanda da (okuma becerileri, fen okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı alanları) 34 OECD ülkesi içinde 31 ila 33. sırada, katılımcı 65 ülke arasında ise 41 ila 43. sırada yer almaktadır.
- Her üç alanda da Türkiye'nin ortalama puanları, OECD ortalama puanlarının oldukça altındadır. Bir başka deyişle, Türkiye'nin ortalama başarı puanı düşüktür.
- Türkiye'deki öğrencilerin dörtte birden fazlası, her üç alanda da toplumsal yaşama ve bir üst eğitime etkin olarak katılabilmek için gerekli temel bilgi ve beceri düzeyine sahip değildir. Ortaöğretime devam edemeyenler

de hesaba katıldığında, 15 yaşındaki çocukların yaklaşık yarısının temel becerileri edinmemiş oldukları görülmektedir. Buna karşılık, ancak küçük bir grup (alanlara göre % 1,1 ile 11,7 arasında) öğrenci üstün performans düzeyine ulaşmıştır.

- Puan dağılımı bakımından bölgeler arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Özellikle Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ndeki okulların puanları daha düşüktür.
- Okul türlerine göre başarı farkları yüksektir. Özel okullar dışında kalan devlet okulları içinde fen ve Anadolu liselerinin ortalamaları, OECD ülke ortalamalarının üzerinde seyrederken, ilköğretim okulları dışında tutulduğunda, meslek liseleri ve genel liselerin en düşük puanlara sahip olduğu görülmektedir. Okullar arasındaki bu farklılıklar nedeniyle Türkiye, OECD ülkeleri arasında eğitimde eşitsizliğin en yüksek olduğu birkaç ülkeden biridir.
- Ancak fen ve Anadolu liselerindeki öğrenci sayıları dikkate alındığında ne yazık ki öğrenci evreninin çok küçük bir kısmının kapsandığı unutulmamalıdır. Türkiye'de devlet okulları kapsamında küçük bir ayrıcalıklı grubun başarı düzeyleri yüksektir. Ancak bunun nedeninin yalnızca bu okullardaki eğitimin niteliğinden kaynaklandığını gösterecek bir kanıt ne yazık ki mevcut değildir.
- Yeterlilik düzeylerine göre öğrenciler genel ve meslek liseleri için alt yeterliliklerde yığılmakta, ancak ayrıcalıklı olan fen ve Anadolu liseleri için üst yeterlilik gruplarına yığılmaktadır. Devlet kendi içerisinde yetenek grupları oluşturarak farklı öğrenme çıktılarının gelişmesine neden olmaktadır. Türkiye'deki okullar arası performans farklılığı, OECD ülkeleri için rapor edilen okullar arası farklılıkların ortalamasının iki katı büyüklüğündedir.
- Okul türleri arasındaki farkların büyüklüğü, aynı okul türü içerisinde de gözlenmektedir. Bu amaçla Türkiye'de seçilen farklı coğrafi bölgelerdeki genel lise düzeyinde PISA ortalamaları karşılaştırıldığında standart puanlarda 60 puana ulaşan farklar gözlenmektedir ki, bu neredeyse bir standart sapmaya yakın farka karşılık gelmektedir. Öğrencilerini seçerek almayan aynı okul türü içerisinde bile öğrencilerin performans farklılığı göstermesi, genel lise kapsamı içerisinde eğitim-öğretim niteliklerinde ve öğrenci özelliklerinde farklılaşmaların olduğuna işaret etmektedir.

- PISA verileri çerçevesinde, Türkiye, sosyoekonomik kökenin öğrenci başarısı üzerinde en etkili olduğu üç ülkeden biri olarak değerlendirilmektedir.

Gerek Türkiye'nin son yıllarda katıldığı uluslararası başarı belirleme sınavları, gerekse ulusal düzeydeki Öğrenci Başarılarını Belirleme Sınavları (ÖBBS) ve çeşitli kademelerdeki giriş sınavlarının (SBS ve ÖSS) sonuçları, bazı önemli noktalara işaret etmektedir. Bunları sırasıyla şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Türkiye'de öğrenci başarısı genel olarak çok düşüktür.
- Öğrenci başarısı, okul türlerine göre önemli ölçüde değişmektedir.
- Öğrencilerin yeterlilik düzeyleri arasında bölgesel olarak da önemli farklılıklar gözlenmektedir.
- Aynı okul türü içerisinde okullar arası farklar oldukça büyüktür.
- Öğrenci özellikleri de okullar arasında farklılık göstermektedir.
- Yıllara göre başarı düzeyi değişmemektedir.

Bu veriler, Türkiye'deki eğitim sisteminin büyük bir öğrenci kitlesine yeterli düzeyde beceri kazandıramadığını açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye'nin acil olarak eğitim niteliğini artırıcı tedbirleri alması ve bunu büyük kitlelere yayması gerekmektedir.

Türkiye'de okullar sosyoekonomik kökene göre oldukça ayrılmış görünmektedir. Bunun nedenlerinin başında ortaöğretimde okulların türlere bölünmüş olması, okullar arası kalite farklılıkları ve merkezi sınav sistemleri gelmektedir. Türkiye'de öğrenciler rekabetçi sınav sistemlerine göre okullara yerleştirilmektedir. Bu sistemde, öğrenci başarı farkları belirleyici olmaktadır. Okul türleri ve okullar arasındaki öğrenci başarıları farklılaştıkça ve bu farklar arttıkça da, sınavlardaki rekabet artmaktadır. Dolayısıyla sosyoekonomik kökenin belirleyiciliği de aynı ölçüde artmaktadır. Böylece, yıllar içinde bir kısır döngü oluşmakta ve okul düzeyinde sosyoekonomik kökene göre ayrışma ortaya çıkmaktadır.

Genel olarak başarı düzeyi düşük okullarda da niteliksel anlamda bir yenileşme ve iyileşme çabası görülmemektedir. Özellikle Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ve Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) sonuçlarına bakıldığında her yıl ortaya çıkan daha başarısız tablo, testlerin niteliksel olarak öğrenci grubuna uygun hazırlanmamasının yanı sıra, eğitimde yıllar içerisinde bir iyileşme olmadığını da göstermektedir. Bu kadar dersane ve özel ders desteğine rağmen hala başarı düzeylerinin son derece düşük olması velilerin çocukları için okul dışı destek eğitimi için harcadıkları maddi kaynakların nitelik artışına bir getirisinin olmadığını açıkça gözler önüne sermektedir.

5. Sayısal Öngörüler

2025 Yılı İçin Öngörülen Sayısal Veriler

1960'lardan 1990'lara kadar hızlı nüfus artışı yaşayan Türkiye, 2000'lerin başından itibaren daha ılımlı bir nüfus artış hızı yaşamaktadır. TÜİK nüfus projeksiyonlarına göre, nüfus artış hızının 2025 yılına doğru binde 7 düzeyine ineceğini tahmin edilmektedir. Bugün Türkiye nüfusunun yarısı 29 yaşın altındadır. Bu payın giderek azalması ve yaş ortalamasının artması beklenmektedir. Nüfus yapısındaki bu dönüşümlere paralel olarak, okul çağı nüfusunun da (0-24 yaş) 2025 yılına doğru bir azalma göstereceği (% 1,7) ve toplam nüfus içindeki payının % 43,1'den % 36,9'a gerileyeceği tahmin edilmektedir. Bu demografik dönüşümün, hem çocukların ve gençlerin hem de yetişkinlerin eğitimi için daha fazla fırsat sağlayacağı düşünülmektedir.

Lise bitirmiş olma, yani yetişkin nüfusun en az 11-12 yıllık bir eğitim görmüş olması, ileri ülkeler için artık bir norm haline gelmiştir. Beklenen okul yaşamı süreleri göz önüne alındığında, 2025 yılına gelindiğinde birçok ülkedeki yetişkin nüfusun en az iki yıllık ön lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olacağı, ileri ülkelerdeki ortalama eğitim süresinin ise lisans düzeyinde öğrenime denk olacağı görülmektedir. Türkiye ise, bugünkü yapısı sürdükçe, 11,6 yıllık beklenen okul yaşamı süresiyle ancak ileri ülkelerin bugünkü durumuna yaklaşmış olacaktır. Dolayısıyla, temel hedef, 2025 yılına gelindiğinde yetişkin nüfusun en az iki yıllık ön lisans düzeyinde öğrenim görmüş olmasıdır. Bunun için, milli eğitim sistemimiz, beklenen okul yaşamı süresini 14 yıla yükseltebilecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

Okulöncesi eğitimin başladığı yaş olan 3 yaşla, lisans düzeyindeki yükseköğretimin normal olarak sona erdiği yaş olan 22 yaş arasındaki nüfus, toplam eğitim çağı nüfusu (3-22), (6-14) ilköğretim çağı nüfusu, (15-18) ortaöğretim çağı nüfusu, (19-22) ise yükseköğretim çağı nüfusu olarak kabul edilmektedir. Söz konusu eğitim kademelerindeki çağ nüfuslarının 2006 ve 2025 yıllarındaki değerleri şöyledir:

			2008-2009	
	2006	2025	Öğrenci Say.	Ok. Oranı.
Okulöncesi (3-5)	3.890.000	3.665.000	804.765	20>>> 40
İlköğretim (6-14)	11.982.000	11.268.000	10.709.920	106>>>100
Ortaöğretim (15-18)	5.374.000	4.956.000	3.837.164	78>>>100
Yükseköğretim (19-22)	5.471.000	5.077.000	2.924.281	54>>> 75

Bu verilere göre, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde ülkemizin her kademedeki eğitim çağı nüfusunun azalacağı tahmin edilmektedir. Bu demografik tablo, Türkiye'nin önüne gerçekten bulunmaz bir "fırsat penceresi" açmaktadır. Yapılması gereken, bu fırsattan yararlanarak, bir yandan her kademedeki okullaşma oranını artırırken, bir yandan da eğitim sisteminin her kademesindeki kaliteyi yükseltmek ve eğitimin içeriğini, küresel bilgi ekonomisinin gerektirdiği yetenek ve becerilere sahip nesiller yetiştirme yönünde düzenlemektir.

6. Türkiye İçin Yeni Bir Eğitim Anlayışı

Temel İlkeler

CHP eğitim konusuna ülkemizde insan hakları, sosyal adalet ve demokrasi ilkelerinin tam olarak yerleştirilmesi temelinde yaklaşmaktadır.

- Eğitim temel bir insan hakkıdır.
- Eğitimin temel amacı iyi insan ve iyi yurttaş yetiştirmektir.
- Eğitim, demokratik değerleri benimsemiş, insan hakları ve özgürlüklerine saygılı bireyler yetiştirmeyi hedefler.
- Eğitim, bireysel ve toplumsal gelişimin itici gücüdür.
- Her düzeyde nitelikli eğitime erişim ve öğrenme fırsatlarını genişletme, eğitimde fırsat eşitliğinin temelidir.
- Eğitim demokrasinin ve toplumsal bütünleşmenin ana unsurudur.
- Çağdaş eğitimin vazgeçilmez ögesi olan yaşam boyu öğrenme barışçıl, bilimsel düşünceyi benimsemiş, teknoloji ve ekonomik yaşamdaki gelişmelere uyum sağlayabilen yurttaşların yetiştirilmesinin anahtarıdır.
- Özgürlük, ancak laik eğitim ortamında anlam ve değer kazanabilir ve sürekliliğini koruyabilir. Eğitim düzeni laik bir zemine oturtularak, öğretim birliği çerçevesinde yürütülerek, bilime, yeniliğe ve değişime açık, gelecek vizyonu olan, çağdaş bir toplum ve demokratik devlet yapısı oluşturulur.

Türkiye'nin eğitim alanında hızla atması gereken adımlar şunlardır:

- Okur yazar olmayan tek bir yurttaşın kalmaması
- Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması
- Erken okul terklerinin önlenmesi
- Kapsamlı ve nitelikli bir temel eğitim ve ortaöğretimin tüm yurttaşlara sağlanması
- Hiçbir yurttaşın kökeni veya ekonomik durumu nedeniyle dezavantajlı duruma getirilmemesi,
- Farklı alternatifleri içeren öğrenme ortamlarının oluşturulması,
- Öğrenme başarısının artırılması.

Bu adımlar, özellikle tüm eğitim alanlarında istatistiksel olarak daha düşük performans gösteren dezavantajlı kesimlerin dikkate alarak atılmalıdır.

Yaşam Boyu Öğrenme İçin Temel Yeterlilikler

Avrupa Birliği tarafından yaşam boyu öğrenme kapsamında belirlenen temel yeterlilikler, bilgi toplumunda her birey tarafından edinilmesi gereken bilgi, beceri ve tutumları kapsamaktadır. Kişisel gelişim, sosyal içermeye, aktif yurttaşlık ve istihdam için bireylere katma değer sağlayan bu yeterlilikler, bireylerin hızla değişen ve giderek bütünleşen dünyaya daha kolay uyum sağlamalarını mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda, inovasyon, üretkenlik ve rekabetçilikte temel unsur olan temel yeterlilikler, genç ve yetişkin tüm yurttaşların becerilerini geliştirmeyi ve güncelleştirmeyi hedeflemektedir.

Tüm bu amaçlara ulaşabilmek için, sekiz temel yeterlilik belirlenmiştir:

- **İletişim:** Dinleyerek, konuşarak, okuyarak ve yazarak kavram, düşünce, duygu, olay ve kanaatleri ifade edebilme ve yorumlama, çok çeşitli toplumsal ve kültürel ortamlarda uygun ve yaratıcı şekilde etkileşimde bulunabilme becerileri
- **Yabancı dil:** Kültürler arası anlayış ve uzlaşma becerisi
- **Matematik, bilim ve teknoloji yeterlilikleri:** Matematiksel beceriler, gündelik yaşamda ortaya çıkabilecek sorunları çözebilmek için süreç, faaliyet ve bilgi temelli matematiksel düşüncenin geliştirilmesi ve uygulanmasını içerir. Bilim ve teknoloji becerileri ise, insan faaliyetlerinin neden olduğu değişimleri anlama ve bireylerin vatandaş olarak sorumlulukları gibi, doğal dünyayı açıklayan yöntemleri uygulayabilme ve kullanabilme becerisidir.
- **Dijital yeterlilik:** Bilgi toplumu ve bilişim teknolojilerini eleştirel kullanabilme becerisi
- **Öğrenmeyi öğrenme:** Bireylerin, kendi ihtiyaçları, fırsatları ve farkındalıkları doğrultusunda, kendi öğrenmelerini bireysel olarak ya da grup içinde takip edebilme ve düzenleme becerisi
- **Sosyal ve yurttaşlık odaklı beceriler:** Sosyal beceriler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yeterlilikleri ve bireylerin toplumsal hayata etkin ve yapıcı şekilde katılmalarını sağlayacak tüm davranış biçimlerini içerir. Yurttaşlık odaklı beceriler ise, demokrasi, adalet, eşitlik, insan hakları gibi sosyal ve siyasi kavram ve yapıları anlama becerilerini içerir ve bireyleri aktif ve demokratik katılım için güçlendirir.

- **Inisiyatif ve girişim duygusu:** Fikirleri eyleme dönüştürebilme becerisidir. Yaratıcılık, yenilikçilik ve risk alma, proje planlama ve yönetme gibi özellikler içerir. Bireylerin çalıştıkları ortamları anlamalarını ve ortaya çıkan fırsatları yakalamalarını sağlar. Etik değerler ve iyi yönetim gibi, işin gerektirdiği özel bilgi ve becerileri edinmenin temelidir.
- **Kültürel farkındalık ve ifade:** Fikir, deneyim ve duyguların çeşitli medya araçları (müzik, gösteri sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar) yoluyla yaratıcı bir şekilde ifade edilebilme becerisi.

Tüm bu temel yeterlilikler birbirleriyle bağlantılıdır. Hepsinde eleştirel düşünce, yaratıcılık, inisiyatif, sorun çözme, risk analizi, karar verme ve duyguların yapıcı yönetimi vurgulanmaktadır. CHP eğitim politikasını, tüm yurttaşlar için eşitlik ve erişim amaçlayan bu sekiz temel yeterliğin, özellikle düşük becerili, okulu erken terk etmiş bireyler, uzun dönemli işsizler, engelliler gibi dezavantajlı gruplara eşit fırsatlarla ulaşmasını sağlamak amacıyla tasarlanmaktadır.

CHP'nin Eğitim Politikaları: Bilgi Toplumuna Doğru

1. Eğitimin Temel Boyutları

Okumaz yazmazlık tarihe gömülecektir

Türkiye'nin, 21. yüzyılın başında hâlâ okumaz yazmazlık sorunuyla karşı karşıya bulunması düşündürücüdür. CHP, bir yandan okumaz yazmaz yetişkinleri okur yazar kılmak için tüm olanaklarını seferber ederken, öte yandan okumaz yazmazlığın kaynağını kurutmak için, okulöncesi eğitim ve ilköğretime devam etmeyen ve okur yazar olmayan çocuk, genç ve yetişkin bırakmayacaktır.

CHP, doğan her çocuğun nüfusa kaydedilmesi ve okul çağına geldiğinde okula gitmesi amacıyla etkin bir seferberlik başlatacaktır. Nüfusun kayıtlı olmasıyla, orta ve uzun vadede toplumda, özellikle de kadınlar arasında okuryazarlık oranları yükselecektir.

Toplumun eğitim düzeyi yükseltilecektir

Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşması amacıyla, zorunlu eğitim süresi 12 yıl olacaktır. Çocuk, genç ve yetişkinlerin her kademedeki öğrenme fırsatları genişletilerek daha uzun süre eğitim sisteminde kalmaları ve daha nitelikli eğitim almaları sağlanacaktır. Eğitim sistemi anaokulundan üniversiteye kadar her kademedeki bireysel farklılıklara önem veren ve bilim, sanat ve spor gibi alanları ön plana çıkaran bir yapıya kavuşturulacaktır.

CHP tüm eğitim müfredatını gözden geçirecek ve özgürlükçü, eleştirel düşünceyi temel alan ve bilgi çağı ekonomisine uyumlu yeni bir müfredat oluşturacaktır. Yeni müfredatın öncelikleri, öğrencilerin sözel ve yazılı ifade kabiliyetlerinin, sayısal yeteneklerinin, bilişim teknolojilerini kullanım becerilerinin, bağımsız araştırma kapasitelerinin ve demokrasi ve insan hakları bilincinin artırılması olacaktır.

Eğitim altyapısı güçlendirilecek, eğitimin niteliği yükseltilecektir

Eğitim altyapısını güçlendirmek, sadece derslik sayısını arttırmak değildir. CHP, dezavantajlı bölgelerden başlayarak, okullarda sağlık ve beslenme altyapısını da geliştirecektir. Bunun yanı sıra, okulların sanat, spor, teknoloji gibi kişilik ve beceri geliştiren alanlarda sunduğu olanaklar da zenginleştirilecektir.

CHP, gençlerin bireysel gelişimleri için daha çok olanak ve daha çok zaman bulabilmeleri amacıyla eğitimin, sanat, spor, teknoloji altyapısı güçlendirilmiş okullarda, yarım gün değil, tam gün olması anlayışını benimsemektedir. Bu amaçla, ikili eğitim ortadan kaldırılacak, tüm eğitim kademelerinde tam gün eğitime geçilecektir. Kalabalık gruplarda yürütülen birleştirilmiş sınıf uygulamalarına son verilecektir.

Her gencin en az bir yabancı dili rahat kullanacak seviyede öğrenmesi ve bu sayede küresel ekonomide rekabet edebilecek güce ulaşması sağlanacaktır.

Gençlerin internet kullanımının yaygınlaşması amacıyla her gence internet erişimi ve bilgisayar sağlayacaktır. İnternet ortamındaki sansürler kaldırılacak, Türkiye'deki gençlerin demokratik ülkelerdeki yaşlıları ile aynı düzeyde bilgiye erişmesi sağlanacaktır.

Tüm eğitim kademelerinde, öğretmen, derslik, donanım, bilgisayar gibi eğitim olanaklarının okullara dağılımında ulusal standartlara dayalı ve eşitlikçi bir uygulamaya gidilecektir. Okulların niteliğini artırmak ve okullar arasındaki farklılıkları azaltmak, sosyoekonomik ve kültürel dışlanmayla mücadelede önemli rol oynayacaktır.

Eğitime daha çok kaynak aktarılacaktır

CHP'nin kamusal harcamalarda önceliği eğitim olacaktır. Yolsuzlukların önüne geçilmesi, kamu kaynaklarının kullanımının rasyonelleştirilmesi, ekonominin geniş kesimlerinin kayıt altına alınması ve öncelikli olmayan tüm alanlardaki kamu harcamalarının gözden geçirilmesiyle elde edilecek gelirler eğitime aktarılacaktır. Eğitime aktarılan kaynaklar, eğitimin fiziki ve insan sermayesinin iyileştirilmesi için yapılacak yeni yatırımlarda kullanılacaktır.

2. Eğitim Kademeleri: Okul ve Öğretmen Odaklı Yaklaşım

Öğretmen ve yöneticilerin yüksek standartlara sahip olması teşvik edilecektir

Daha başarılı okullar için, eğitim/okul yöneticileri kilit personeldir. Okul yöneticiliği için en iyi adayların bulunması, bunların yetiştirilmesi ve sürekli gelişimleri için gerekli önlemler alınacaktır. Bu amaçla, okul yöneticiliği ve eğitim denetçiliği için yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrenim görmek özendirilecektir.

Eğitimin temel taşı öğretmendir. CHP eğitim politikasında öğretmenleri merkeze koyacaktır. Öğretmenlerin iş güvenceleri bulunmalı, gelirleri müreffeh bir seviyede olmalı ve toplum içinde saygınlıkları yüksek tutulmalıdır.

CHP, öğretmen eğitiminde yüksek standartları savunacaktır. Ortaöğretim öğretmenliğinden başlayarak, orta vadede okulöncesi eğitim ve ilköğretim öğretmenliğini de kapsayacak biçimde yüksek lisans ve doktora dereceleri özendirilecektir.

Eğitimin her kademesinde uygun öğretmen eğitimi ile yenilikçi ve yüksek nitelikli öğretmenlerin görev alması, öğretmenlerin diğer profesyonellerle işbirliğinin geliştirilmesi ve öğretmenlere yeterli kaynağın sağlanması hedeflenecektir. Öğretmenlerin öğrencilere daha kapsamlı ve bütünlük destekler sunabilmesi için ebeveynler ve yerel paydaşlarla güçlü işbirliği geliştirilmesi özendirilecektir.

Öğretmen ihtiyaçlarının belirlenmesinde OECD normları esas alınacaktır. Bu standartlar dikkate alınarak yapılacak ihtiyaç analizleriyle ek öğretmen ihtiyacı belirlenecek ve atanamamış öğretmen adayları için büyük bir istihdam fırsatı ortaya çıkacaktır. Böylece, Türkiye'de eğitim hizmetleri daha nitelikli olarak sunulur duruma getirilecektir.

Öğretmen istihdamında sözleşmeli öğretmen uygulamasından vazgeçilecektir. Ücretli öğretmen uygulamasına son verilecek, bu açıklar uygun öğretmen adayları ve kadrolu atamayla giderilecektir.

Halk eğitimi merkezi ve mesleki eğitim merkezlerindeki eğitimlik kadroları da gözden geçirilecek, bu kurumlarda öncelikle mesleki ve teknik eğitim öğretmenliği diplomalarına sahip öğretmen adaylarının görevlendirilmesi sağlanacaktır.

İki yıllık ücretsiz okulöncesi eğitim zorunlu hale getirilecektir

Okulöncesi eğitime erişim fırsatlarını, öncelikle en az fırsata sahip çocuklar olmak üzere tüm çocuklara yaygınlaştırmak CHP'nin öncelikli hedefidir. Bu amaçla, iki yıllık okulöncesi eğitim zorunlu hale getirilecek ve 4 yaşından itibaren tüm çocuklara ücretsiz olarak sunulacaktır. Tüm okulöncesi eğitim kurumlarında tam gün eğitim verilecek, böylelikle annelerin çalışma yaşamına katılımı kolaylaştırılacaktır.

Kreşlere ve anaokullarına yönelik mevcut düzenleyici çerçeve kapsamında altyapı kalitesine önem verilecektir. Çocuklar için açık oyun alanlarının, uyuma odalarının, sağlık ocaklarının bulunduğu anaokulları yapılacaktır. Okulöncesi eğitimde çalışan personelin eğitim standartları ve çalışma koşulları iyileştirilecektir. Okulöncesi eğitim öğretmenliğine, alan dışı öğretmen ataması yapılmayacaktır.

Okulöncesi eğitim için gerekli öğretim programları yeniden geliştirilecektir. Okulöncesi eğitimde standartlaşmış bir müfredat oluşturulması amacıyla, eğitim bilimcilerin, pedagoğların ve tüm diğer paydaşların görüşleri alınarak bir müfredat çalışması başlatılacaktır.

Yüksek nitelikli erken çocukluk eğitimi ve bakımına katılımın, yüksek beceri sahibi eğitimci ve uygun çocuk-eğitmen oranlarıyla sağlanması, tüm çocuklar için olumlu sonuçlar doğuracak ve en az fırsata sahip kesimler için en yüksek yararı sağlayacaktır.

İlköğretimin aktif yurttaş yetiştirme işlevi ön plana çıkacaktır

İlköğretim programları, Türk ulusal eğitiminin genel amaçları doğrultusunda yeniden gözden geçirilecek ve Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, demokratik ve laik değerleri benimsemiş, insan hak ve özgürlüklerine saygılı yurttaş yetiştirme işlevi ön plana çıkarılacaktır.

İlköğretimde ana ilke, çocuklara en yakın veya ana-babalar açısından en uygun yerlerde eğitim hizmeti sunmak olacaktır. Bu çerçevede, taşınmalı eğitim asgari düzeye indirilecektir.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın (YİBO) yönetim ve destek personeli ile öğretim ortamları hızla iyileştirilecek, ancak bu okullardaki öğrenci sayıları ve kapasiteleri giderek azaltılacaktır.

İlköğretime, alan dışı ve nitelikleri uygun olmayan öğretmen ataması yapılmayacaktır.

İlk ve ortaöğretim kurumlarında verilen din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin Anayasa'nın öngördüğü amaca uygun bir müfredatla verilmesi sağlanacaktır. Din kültürü eğitimi, bireyin inanç dünyasını geliştiren, çağdaş gelişmeye açık, manevi ve ahlaki değerleri zenginleştiren, insan ve doğa sevgisini artıran nitelikte olacak, dinin siyasi amaçlarla istismarına yol açmayacak şekilde gerçekleştirilecektir.

Ortaöğretimde okul türlerine dayalı yapılanma ortadan kaldırılacaktır

Türk eğitim sistemi, öncelikle tüm eğitim sistemi üzerinde olumsuz etkilerde bulunan ortaöğretimdeki ayrılaşmış okul yapısını aşmak durumundadır. Bu amaçla okul türleri, genel liseler, meslek liseleri ve özel liseler olmak üzere üç ana tür altında birleştirilecektir. Her üç lise türünde de aynı çekirdek programın uygulanması sağlanacaktır. Çekirdek programdaki standartların iyi belirlenmesi, her okulda en az bu standartlara ulaşmak için çaba sarf edilerek okullar arası farkların ortadan kaldırılması ve ülke genelinde öğrenci başarısının bu yeterlikler kapsamında artırılması sağlanacaktır.

Genel liselerde farklı öğrenci ihtiyaç ve ilgilerine yönelik olarak sosyal bilimler, Türkçe-edebiyat, matematik, fen bilimleri, yabancı dil ve sanat ağırlıklı dersler içinde alternatif öğretim programları oluşturulacaktır. Meslek liselerinde de çekirdek program dışında, öğrencilerin ilgili meslek alanlarına yönelik olarak yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Tüm bu adımlarla, ilköğretimden yükseköğretime kadar sistemin bütününe dikkate alan, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun programlarda okumalarını sağlayan bir eğitim modelinin temeli atılacaktır.

SBS sınavı kaldırılacaktır

İlköğretimden ortaöğretime geçişte uygulanan SBS kaldırılacak ve geçişler sınavsız gerçekleştirilecektir. SBS'nin kaldırılmasıyla, ortaöğretime geçiş hazırlayan dersanelere gereksinim kalmayacak, ilköğretim okulları daha sağlıklı bir işleyişe kavuşacak ve iyi insan ve iyi yurttaş yetiştirme başta olmak üzere ana işlevlerine odaklanacaktır. Bu amaçla, öğrencilerin okuduğunu anlama ve fen bilimleri, sosyal bilimler, matematik gibi okul derslerine dayalı temel becerilerin istenen düzeyde geliştirilmesi sağlanacaktır. Bu noktada etkili eğitim politikaları üretilecek, öğrencilerin hem ülke içindeki hem de uluslararası sınavlardaki başarıları artırılabilecektir.

Üniversiteye giriş sınavı aşamalı olarak kaldırılacaktır

Ortaöğretime olan öğrenci talebinin artması ve ortaöğretimin genişlemesi nedeniyle yükseköğretime olan başvuruların önümüzdeki on yıl içerisinde çoğalmaya devam etmesi kaçınılmazdır. Yükseköğretime girişteki sorunları çözenin yolu, lise çağındaki gençleri bir ya da iki sınavla eleyip, sistemden dışlama ve yaşama geride başlamalarına yol açmamalıdır. Üniversiteye giriş sistemi, kısa dönemde yaşanmakta olan derin güven bunalımını sona erdirmeye ve orta dönemde mevcut sistemin yol açtığı büyük yapısal sorunları çözme anlayışı ile radikal biçimde dönüştürülmelidir.

Kısa dönemde alınacak önlemler

Öğrencilerde ve ailelerinde yüksek düzeyde gelecek kaygısı yaratan, ailelere büyük mali külfet getiren mevcut sistem AKP iktidarı döneminde giderek daha tartışılabilir duruma gelmiş ve son yapılan YGS sınavı sonucunda halkın gözünde tüm güvenilirliğini yitirmiştir. Kısa dönemde hedeflenmesi gereken, tüm mezunlar için adil ve güvenilir bir seçme ve yerleştirme yapmaktır. Amaç, içinde bulunduğumuz derin güven bunalımını aşmaya yönelik, güvenilir bir sınav sisteminin yeniden sağlanmasıdır.

YGS henüz iki yıl önce uygulanmaya konmuştur. Üstelik yaklaşık iki yıllık yoğun bir çalışmanın sonucunda, yükseköğretime geçişte çok önemli bir formül gibi sunulmuş, ancak sistem daha ikinci yılında işlemez hale gelmiştir. Buna benzer bir durum daha önce de yaşanmış ve OKS kaldırılarak yerine

SBS (6-7-8'inci sınıflar için) getirilmiştir. İki yıl geçmeden SBS sınavı bu defa tek sınava indirilmiştir. Türkiye'de ulusal sınavlar, ÖSYM ve MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Sınav Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Her iki kurumun da toplumdaki güvenilirliği sorgulanır duruma gelmiştir. Son dönemdeki şifre ve kopya olayları da sistemin güvenilirliğini iyice tartışmaya açmıştır.

Her iki durum özünde yükseköğrenime geçiş ve sınav konusunda yeterli bilgi, deneyim ve projeleri olmayan ve sorumluluklarını en iyi şekilde kullanma bilincinden yoksun yetkililerin yaptığı büyük yanlışları açıkça ortaya koymaktadır. Bu yönüyle yanlışların esas kaynağı teknik çalışma grupları değil, konular üzerinde yeterince ehil olmayan kimselere yetki veren siyasi karar alıcılardır.

CHP, güvenilirliği iyice azalmış olan bir sınav süreci yerine; gençlerin ortaöğretim ve akademik başarılarını tam olarak yansıtabilecekleri, sonucundan ailelerin ve gençlerin emin olabilecekleri, güvenilir bir yükseköğretime geçiş sürecini bir an önce yeniden oluşturacaktır.

Sınavlara giren öğrencilere ve yıllardır sınavlar sırasında özveriyle görev yapan bina sınav sorumluları ve gözetmenlere güvenilecektir. Alınacak tüm önlemler, insana güven temeline dayanacaktır. Bu çerçevede, aşırı güvenlik önlemleri yerine merkez tarafından yerine getirilen "nitelikli test geliştirme, seçme, değerlendirme ve yerleştirme" konularına öncelik verilecektir.

Kısa vadede sınav sisteminin giderek ticarileşmesini önleyici bir araç olarak, ulusal eğitim sisteminin bir parçası olan ve hükümet kararlarıyla öğrencilerin girmesi zorunlu olan sınavlardan (SBS, ÖSS, KPSS gibi) sınav ücreti alınmayacaktır.

Orta ve uzun dönemde alınacak önlemler

Ülkemizde yükseköğretime geçiş aşamasında arz ve talep arasında büyük bir açık bulunmaktadır. En geç iki yıl sonrasında başlayarak yapılması gereken, Türkiye'nin insani, toplumsal ve ekonomik gereksinimleri ile uyumlu olmaktan çıkan mevcut değerlendirme sistemini köklü bir reforma tabi tutmaktır. Üniversiteye geçişteki en büyük reform, isteyen herkese üniversiteye gitme hakkının sağlanması olacaktır.

Yükseköğrenime geçiş konusunda yapılacak reformun temel öğeleri, (1) meslek eğitiminin geliştirilmesi, (2) ortaöğretimle ilgili düzenlemelerin yapılması ve eğitimin niteliğinin artırılması ve (3) yükseköğrenimin yeniden

yapılandırılmasıdır. Her üç alanda gerçekleştirilmesi düşünülen reformlar, öncelikle devletin ve toplumun eğitim için ayıracağı kaynakların artırılması ve bu kaynakların en etkin biçimde kullanılması sayesinde gerçekleştirilebilir. CHP başta bütçe harcamaları olmak üzere tüm ekonomik kaynakları, mümkün olan en üst düzeyde insani, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın en önemli aracı olan eğitime yönlendirme kararlılığı içindedir.

- Birinci temel alan meslek eğitimidir. CHP, ortaöğretim yıllarında ilgileri ve yetenekleri konusunda öğrencileri bilgilendirerek, lise eğitimine paralel olarak sağlanacak meslek edindirme programlarıyla iş yaşamına özendirilecektir. Sağlam temeller üzerine oturtulacak bir meslek ve meslek yüksek okulları sistemi istihdam kolaylığının yanı sıra, hem gelir hem çalışma ortamı bakımından tatmin edici iş olanakları yaratarak genç nüfusun önemli bir bölümünü üniversite dışı eğitim ve çalışma alanlarına yönleltecektir. Böylelikle üniversite sistemi üzerindeki yük hafifletilmiş olacaktır. ABD'de 2010 yılında yayınlanan Harvard Eğitim Raporu bilgi ekonomisinde yüksek verimli ve yüksek ücretli istihdamın hızla meslek eğitime kaydığını öne sürmektedir.
- İkinci önemli hedef, ortaöğretimde niteliğin yükseltilmesi ve mevcut sistemdeki eşitsizliklerin en aza indirilmesidir. Ortaöğretimde okul sisteminin güçlendirilmesi, eğitimin merkezinin okul haline gelmesini sağlayacaktır. Ortaöğretimde ana unsur öğretmen olacak, öğretmenlerde yüksek vasıf ve yeterlilik aranacaktır. Sınıf büyüklüğü ve öğrenci başına düşen öğretmen sayısı gibi göstergelerin iyileştirilmesi ve eğitimin tam olmasıyla, ortaöğretimde niteliğin yükseltilmesi sağlanacaktır. Ortaöğretimin öğrenci yetiştirme işlevinin artırılmasıyla, üniversiteye geçiş değerlendirmesinde ağırlık ortaöğretime kaymış olacak, böylece dersanelere ve özel derslere eğilim de azaltılmış olacaktır. CHP'nin öngördüğü reformlar sonucunda okullar, ortaöğretimin gerçek merkezi haline gelecektir. Öğrenciler üniversiteye girişte öncelikle kendi programlarıyla ilgili temel derslerde gösterdikleri başarı ile değerlendirilecektir.

- Yükseköğretime geçişte en önemli boyut kuşkusuz üniversite ve yüksek eğitim kurumlarının öğrenci kabul kapasitelerinin artırılması ve üniversite eğitiminin daha nitelikli hale getirilmesidir. Her iki darboğazın aşılmasında anahtar etken doktoralı eleman sayısının hızla artırılmasıdır. CHP Türkiye'nin yurt içi ve yurt dışı tüm olanaklarını seferber ederek, tıp uzmanlık alanı dışında, yılda en az on bin doktoralı eleman yetiştirmesini öngören bir proje hazırlamaktadır. Çok sayıda ve nitelikli doktora projesi, öğretim elemanı azlığı nedeniyle yeterince öğrenci kabul edemeyen veya nitelikli eğitim vermekte zorlanan üniversitelerin bu iki temel sorununa köklü bir çözüm getirecektir. Öncelikle, üniversiteler daha çok öğrenci kabul edecek ve arz yönündeki sıkıntı aşılmış olacaktır. Diğer yandan, zenginleşen öğretim elemanı kadroları sayesinde daha nitelikli eğitim alan üniversite mezunlarının, en kısa zamanda tatmin edici iş ve çalışma olanaklarına kavuşmaları mümkün olacaktır. CHP, üniversitelerin bilgi ekonomisindeki kilit rolünün tam bilincinde olarak, onların başta düşünce özgürlüğü olmak üzere tüm alt yapı, araştırma ve yatırım taleplerini en üst düzeyde karşılama isteği ve kararlılığı içindedir. Türkiye'de yükseköğretime geçiş konusunda yaşanan büyük sorunlar ancak üniversitelere layık oldukları önem ve değeri veren siyasi iktidarlar tarafından çözüme kavuşturulabilir.

Mevcut üniversite sınav sistemi, test geliştirme teknikleri açısından da oldukça sorunludur. Bu anlamda ele alınması gereken pek çok sorun mevcuttur. Ancak uygulamada dikkati çeken en önemli iki konu: (1) öğrencilere yıl içinde yalnızca bir şans verilmesi, başaramayan öğrencilerin bir yıl daha beklemek zorunda olması ve (2) sınavlarda yalnızca çoktan seçmeli test sorularının kullanılmasıdır. Bu anlamda yapılması gereken, öğrencilere yıl içinde birden fazla (örneğin üç kez) sınav hakkının tanınmasıdır. Öğrenci alacağı en yüksek puanla istediği fakülte ve bölüme müracaat ederek daha doğru ve kesin bir tercih yapacaktır. Öğrencilere birden fazla şans tanımak teknik olarak mümkündür. Bilgisayar kullanılarak gerçekleştirilecek "bireye özgü test" (adaptive test) uygulamaları ile öğrencilerin randevu usulü istedikleri zaman sınav almalarına olanak sağlanabilmektedir. Ayrıca böyle bir sistem açık uçlu sorularla değerlendirme yapmaya da olanak sağlayacaktır. Bu sistemin detayları ve işleyişi için gerekli çalışmalar hızla başlatılacaktır.

Özetle, yeni oluşturulacak sistemde üniversiteye girişte üç ana unsur ön plana çıkacaktır:

- Öğrencinin ortaöğretimdeki performansının da değerlendirilmesi ve ortaöğretim sistemine verilen önemin üniversiteye yansıtılması,
- Öğrencinin yetenek ve kavrama kapasitesini ölçen, açık uçlu sorular içeren, öğrencinin yıl içinde birden fazla girebileceği bir sınavın yapılması,
- Üniversitelerin öğrenci seçiminde söz sahibi olması ve sınav sonucuna göre karar verebilmesi.

Dershaneler

Dershanelerin öğrenci başarısına önemli katkı getirmede çeşitli araştırmalarla doğrulanmıştır. Bu nedenle ülkemizde dersane gerçeğine ciddi bir çözüm getirmek ve dershaneleri eğitimin gündeminden çıkarmak gerekmektedir. ÖSYS'de yapılacak çok yönlü iyileştirmeler ve yükseköğretim kapasitelerinin genişlemesiyle birlikte, yükseköğretime geçiş sürecinde öğrenciler, aileler, öğretmenler ve okul yöneticileri üzerindeki aşırı kaygı ve baskılardan kaynaklanan dershanelere yönelim azalacak, böylece daha güvenilir bir seçme süreci ve daha iyi işleyen bir ortaöğretim sistemi oluşacaktır.

Diğer yandan dershanelerin öğretmenler için önemli bir istihdam alanı oluşturduğu bir gerçektir. Okul, eğitimin merkezi haline getirilirken, dershanelerde var olan öğrenim birikim ve deneyiminin en yararlı biçimde, israf edilmeksizin değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Dershanelerin özel okul statüsüne geçirilmesi ya da meslek okul ve kurslarına dönüştürülerek üniversiteye devam edemeyen gençler için ciddi bir seçenek oluşturması amacıyla gerekli çalışmaların yapılması, orta ve uzun vadede alınacak önlemlerdendir. Bu şekilde, bugün dersane sektörüne harcanmakta olan büyük miktarların boşa gitmemesi ve etkin şekilde değerlendirilmesi sağlanacaktır.

3. Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Yaşam Boyu Öğrenme

Yaşam boyu öğrenmeye dayalı bir eğitim anlayışı benimsenecektir

Eğitimin devamlı olması, her bireyin kendini eğitmeye devam etmesi ve kendini sürekli geliştirebilmesi, bilgi toplumunun getirdiği bir zorunluluktur. Türkiye'nin öncelikli konularından biri, yaşam boyu eğitime katılımın artırılmasıdır. Yaşam boyu öğrenme temelinde, temel yeterliliklerin tüm yurttaşlar tarafından edinilmesi, yurttaşların istihdam edilebilirliği, sosyal bütünleşmesi ve kişisel gelişimi için hayati öneme sahiptir.

CHP, yaşam boyu öğrenme ilkesi gereği, yurttaşların hak ve sorumluluklarını başarıyla yerine getirmelerine ve yaşam sorunları ile baş edebilmelerine hizmet eden, okulöncesi dönemden emeklilik sonrasına kadar tüm yaş dönemlerini ve herkesi kapsayan, kolay erişilen, bireysel farklılıklara göre uyarlanmış, destekleyici, tüm öğrenme araçlarının ve biçimlerinin kullanıldığı, yaşamın keyifli bir parçasını oluşturan bir öğrenme ve eğitim sistemi oluşturacaktır.

Öğrenmenin ve eğitimin yaşam boyu sürmesinin gereği olarak, yurttaşların ilgileri ve sorunları doğrultusunda oluşan öğrenme gereksinimlerini karşılamaya yönelik hizmetler yaygınlaştırılacaktır. Bu amaçla:

- İnternetin öğrenme ve kısa veya uzun süreli eğitim amacıyla etkin biçimde kullanılmasına önem verilecektir.
- Çalışma hayatındaki öğrenme olanakları hep açık kalacak biçimde düzenlenecektir.
- İstihdama ilişkin öğrenme konusunda, iş dünyasının kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı çerçevesinde yeniden eğitim fırsatları sunulması sağlanacaktır.
- Yaşam boyu öğrenmenin önemini tüm yurttaşlarımıza anlatmayı hedefleyen bir farkındalık ve bilinç oluşturma kampanyası başlatılacaktır.

Yaşam boyu öğrenmenin temel bir unsuru olan ve sosyal uyum ve ekonomik kalkınmayı besleyen yetişkin eğitimi, 21. yüzyılın olanaklarından yararlanmanın ve ortaya çıkardığı sorunları çözümlenmesi anahtarıdır. Yetişkin eğitiminin yaygınlaştırılmasıyla, düşük becerili çalışanların beceri düzeyleri yükseltilecektir. Yetişkin eğitime erişim olanakları, çeşitli paydaşlarla (kamu ve özel sektör, yükseköğretim kurumları, yerel paydaşlar ve STK'lar) işbirliği içinde genişletilecektir. Bu şekilde, özellikle düşük vasıflı, işsiz, özel ihtiyaçlara sahip ve yaşlı yetişkinlerin aktif katılımı için yeni olanaklar sağlanacaktır.

Genç ve yaşlı kuşaklar arasında bilgi ve uzmanlığın paylaşılması ve iletişim ve dayanışmanın desteklenmesi amacıyla, kuşaklar arası öğrenme yaklaşımı benimsenecektir. Böylelikle, giderek büyüyen dijital bölünmenin ve sosyal dışlanmanın önüne geçmek mümkün olacaktır.

Özellikle mesleki eğitim, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi alanlarında, eğitim çıktıları, terk oranları ve öğrencilerin sosyoekonomik koşulları hakkında etkin bir veri toplama sistemi oluşturulacaktır.

Öğrenciler dünyayla rekabet edebilecek becerilere sahip olacaktır

Özellikle okuduğunu anlama, sayısal ifade gücü ve dil becerileri gibi temel becerilerin tüm çocuklar tarafından erken yaşlarda edinilmesi sağlanacaktır. Öğrencilerin genel olarak okuma-yazma becerileri, matematik ve fen alanındaki bilgi ve beceri düzeyleri yükseltilecektir. Daha somut bir hedef olarak, öğrencilerin uluslararası başarı belirleme testindeki (PISA) ortalama puanları OECD ülkeleri ortalamalarının üzerine çıkarılacaktır. Temel yeterlik düzeyinin altındaki öğrenci oranı % 15'in altına indirilecektir.

Bu alandaki iyi örneklerin ve yararlı deneyimlerin paylaşılması için okullar arası işbirliği ve iletişimin güçlendirilmesi sağlanacaktır.

E-öğrenme yaygınlaştırılacaktır

Çalışan, özel ihtiyaçları olan, engelli, hapiste bulunan gençler, mevsimlik göçmen ailelerin çocukları gibi dezavantajlı öğrencilere eşit fırsatlar sunmak için, daha esnek eğitim yaklaşımları uygulanacaktır. Bu kapsamda, hayat boyu öğrenme, yaygın eğitim, uzaktan öğrenme, elektronik öğrenme ve 'akran eğitimi' gibi yeni sistemler desteklenecektir.

Uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması için ve örgün eğitimi destekleyici bir araç olarak bilişim ve iletişim teknolojilerinden etkin olarak yararlanılacaktır.

Eğitim-istihdam bağlantıları güçlendirilecektir

Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitim ve işgücü piyasaları ilişkilerinin geliştirilmesi, bireylerin yaşam boyu öğrenme ve rehberlik fırsatlarına erişiminin kolaylaştırılması ve eğitim ve istihdam arasında yumuşak geçişler sağlanması amacıyla, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde kamu kesimi, eğitim sağlayıcıları ve işverenler arasındaki ortak çalışmalar güçlendirilecektir.

İş gücü piyasalarının beceri ihtiyaçlarını daha etkin şekilde karşılamak ve küresel dünyanın yarattığı yeni ekonomik ortam ve sorunlara uyum sağlamak için, eğitim sisteminin yeni eğilim ve taleplere duyarlı olması sağlanacaktır.

Eğitim taleplerinin insan gücü planlamasının ortaya koyduğu mesleki yeterliliklere yönlendirilmesi için etkin bir yönlendirme sistemi oluşturulacaktır.

Öğrenme çıktısı temelli sertifikasyon sistemleri ve enformel öğrenme yoluyla elde edilen beceri ve yeterliliklerin tanınması sağlanarak, bireylerin istihdam edilebilirliği artırılabilecektir.

Mesleki Eğitimde sosyal diyalogun güçlendirilmesi amacıyla, işveren kuruluşları ve sendikalar gibi sosyal paydaşların eğitime ilişkin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Sosyal diyalogun kurulması çerçevesinde oluşturulan bölgesel düzeydeki "İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları" yanında ulusal düzeyde "İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu"; sektörel düzeyde "Sektörel İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları" ve okul düzeyinde de "Okul-Sanayi Danışma Kurulları" oluşturulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinde yatılı mesleki eğitim birimleri oluşturulacaktır. Organize sanayi bölgeleri, mesleki eğitim yerleşkeleri haline getirilecektir.

Mevcut Mesleki Eğitim Merkezleri, yaşam boyu eğitim anlayışına uygun olarak, her yaşta insana beceri kazandırma doğrultusunda yeniden yapılandırılacaktır.

Aile Sigortası kapsamındaki tüm yurttaşların İŞKUR'a başvurmaları koşulu getirilecektir. Yeterli beceri sahibi olmayan yurttaşlar Mesleki Eğitim Merkezleri'nde eğitilerek işgücü piyasasında istihdam edilebilirlikleri artırılabilecektir.

Mesleki eğitim çeşitlendirilecek ve temel yeterliliklere daha çok önem veren bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu şekilde, mesleki eğitimin bireylerin niteliklerini geliştirebilmesi ve işgücü piyasalarına erişebilmesi için gereksinim duyulan yolları açması sağlanacaktır.

İmam-Hatip eğitimi, din görevlisi sayısına duyulmakta olan ihtiyaç çerçevesinde düzenlenecektir. Azınlıkların dini ihtiyaçlarını karşılamak üzere yüksek düzeyde din adamı yetiştirilmesi için ilgili devlet üniversitelerinin ilahiyat fakültelerine bağlı, eğitimin genel ilkeleri çerçevesinde yüksek okullar açılabilir.

Özellikle düşük vasıflı bireylerin mesleki eğitime katılımını artırmak, aktif bir sosyal içerme politikasının ve işsizliği azaltmanın temel unsurudur. Dezavantajlı toplum kesimleri için, mesleki eğitim, hizmetleri bireysel gereksinimlere uyarlayarak, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini güçlendirerek ve iş yerinde farklı öğrenme seçeneklerini geliştirerek güçlendirilecektir.

Öğrencilerin kariyer tercihlerini, eğitim içinde ve eğitimden istihdama geçişlerini destekleyecek rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ile uygun öğretmen eğitimleri güçlendirilecektir. Böylelikle, öğrencilerin işgücü piyasasıyla başarılı şekilde bütünleşmeleri ve özel ihtiyaçları bulunan öğrencilerin eğitim sistemine katılımı sağlanacaktır.

Eğitim sisteminin sosyal boyutu güçlendirilecektir

Öğrencilerin beklentilerini yükseltmek ve sadece öğrenme yeteneğini değil, öğrenme motivasyonunu da yükseltmek amacıyla, okul eğitiminin yararlılığı artırılacaktır.

Eğitim, sosyal içerme ve sosyal korunmayı güçlendirmede başlıca araç haline getirilecektir. Eğitim politikaları ile diğer sosyal politikalar arasındaki ilişkiler güçlendirilecektir.

Okullarda dayanışma ve karşılıklı destek duygularının geliştirilmesine özel önem verilecektir. Öğrencilerin yeteneklerinin tanındığı öğrenme ortamları yaratılacaktır. Eğitim seçeneklerinin esnekliği ve geçişkenliği artırılacak, katılım ve eğitim sistemleri arasındaki hareketliliğin sağlanmasının önündeki engeller kaldırılacaktır.

Eğitim dünyası, çalışma dünyası ve genel anlamda toplum arasındaki bağlar güçlendirilecek, eğitimin aktif yurttaşlığı geliştirme işlevi ön plana çıkarılacaktır.

Bir diğer önemli nokta ise, zamanı etkili kullanma, bedenini koruma, başkalarının duygularını anlama, sağlıklı iletişim kurma, karar verme, eleştirel düşünme, sorun çözme gibi temel yaşam becerilerinin geliştirilmesidir. CHP, öğrencilerin ilgili yaş ve sınıf düzeyinde bu yaşam becerilerini kazanmaları için okul programlarını zenginleştirici ve destekleyici çalışmalar yapacaktır. İlk ve ortaöğretimde öğrencilerin akademik, sosyal ve duyuşsal gelişimini izleyen ve geri bildirimde bulunan Öğrenci İzleme Sistemleri uygulanacaktır.

Okullar topluma hesap verebilir kılınacak, okullar ve ebeveynler, iş dünyası ve yerel paydaşlar arasındaki ortaklık güçlendirilecektir.

Eğitimde fırsat ve olanak eşitliği ana ilke olacaktır

Çocukların ve gençlerin ekonomik nedenlerle okula devam edememesinin önüne geçmek ve eğitimde tam fırsat eşitliğinin sağlamak CHP'nin en önemli önceliğidir. Bu amaçla, Aile Sigortası kapsamında, ihtiyacı olan ailelerin çocukları için, aylık nakdi ödemeler ve kitap ve kırtasiye malzemelerini içeren eğitim destekleri sunulacaktır. Bunun yanı sıra, dezavantajlı bölgelerden başlayarak, tüm devlet okullarında öğrencilere ücretsiz öğle yemeği verilecektir.

Eğitimde daha fazla fırsat eşitliği sağlamak ve yoksul öğrencilerin başarı düzeyini yükseltmek için okullarda eğitimin yarım gün değil, tam gün olması sağlanacaktır. Tam gün eğitim, kadınların işgücü piyasasına katılımını kolaylaştırmak ve çalışma hayatında fırsat eşitliğini sağlamak bakımından büyük önem taşımaktadır.

Dünyada giderek daha fazla kabul gören bir anlayış çerçevesinde, ortaöğretimde daha zayıf ile daha iyi durumdaki öğrencilerin, öğrenme sürecinde birbirlerine destek olmalarını sağlayacak eğitim ortamları oluşturulacaktır. Bu birliktelik ile, daha zayıf durumda olan öğrenciler, daha iyi durumdaki öğrencilerden yararlanıp onlar gibi olmaya çalışacak, daha iyi öğrenciler ise daha zayıf olanlara yardım ederek toplumsal bir kazanım elde edeceklerdir.

CHP, okulun kendi dışındaki tüm dünya ile bilgi alışverişini en üst düzeye çıkartarak, okulu sürekli öğrenen bir kurum haline getirmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, bölgesel ve yerel çevre koşullarını ve öğrencilerin bireysel durumlarını dikkatle ele alan bir eğitim sistemi oluşturulacaktır.

Dar gelirli gençler ve özellikle genç kadınlar için, eğitimin her kademesinde pozitif ayrımcılık uygulanacaktır. Kırsal kesimdeki çocukların ortaöğretime erişimini arttırmak amacıyla, yatılı ortaöğretim kurumları ve ortaöğretim kurumlarının bulunduğu yörelerde pansiyon yapımına hız verilecektir. Ortaöğretimde cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasını sağlamak üzere, yatılı ve pansiyonlu kurumlarda kız çocuklarına öncelik verilecektir. Kırsal kesimdeki çocukların ortaöğretime katılımlarını arttırmak amacıyla taşınmalı eğitim uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

CHP, sosyal devletin gereği olarak, ilerleyen çocuk ve gençler kadar, geride kalanlara ilgi göstermeyi, onlara özel destek olmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, ilköğretimden sonra ortaöğretime devam edemeyen, lise yıllarında ara sınıflardan okullarını terk etmek zorunda kalan, lise mezunu olup üniversiteye giremeyen ve özel eğitime muhtaç olan çocuk ve gençler CHP'nin eğitim politikalarının ana hedef kitlesi olacaktır. CHP "görülme genç ve çocukları" görecek, tek bir genci ve çocuğu bile sahipsiz bırakmayacaktır. "Görülme genç ve gençler" meslek edindirme programlarıyla beceri sahibi olarak yaşama yönlendirilecektir.

Risk altındaki öğrencileri tespit eden erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, niteliğe ve öğretmen eğitimine odaklanan okullar arası içerme stratejilerinin oluşturulması yoluyla erken okul terklerinin önüne geçilecektir.

Zorunlu eğitim yaşında olup ilköğretime hiç devam etmemiş ya da ara sınıflardan ayrılmış çocukların ilköğretime dönmeleriyle ilgili telafi eğitimi programları veya tamamlayıcı programlar yaygınlaştırılacaktır.

Talep eden tüm yurttaşlara anadil öğrenimi olanağı sunulacaktır.

Eğitim sisteminin dışında kalan dezavantajlı kesimlere ulaşmak için, yenilikçi rehberlik yöntemleri ve diğer sosyal hizmetler ve sivil toplumla işbirliği benimsenecektir.

Özel eğitime muhtaç çocuk ve gençlerin örgün ve yaygın eğitim fırsatları genişletilecek ve daha geniş kitlelere ulaşılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde sosyoekonomik yönden dezavantajlı çocuklara, okul sonrası saatlerde ve haftasonlarında düzenli ve ücretsiz olarak akademik yönden destekleyici kurslar verilecektir.

**Benim için yandaş yok,
sadece ve sadece vatandaş var.
Ve istisnasız her vatandaş
bu ülkenin zenginliğinden
hak ettiği payı almalı.**

**Her vatandaş rahat bir nefes almalı.
İşte ben buna inanırım.**

CHP varsa, herkes için var.

Kemal KILIÇDAROĞLU
Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

Herkes için

CHP

